

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

3

1906

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ της Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ Γ' — 30 Ἰουνίου 1908. — ΤΕΥΧΟΣ Β'

Ο ΒΙΟΣ ΝΙΚΩΝΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΟΕΙΤΕ

Μεταξύ τῶν βίων ἀγίων, οἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς πηγαὶ ἱστορικαί, ἐπιφανῆ θέσιν κατέχει ὁ τοῦ βασιῦ Νίκωνος τοῦ ἐπιλεγομένου Μετανοεῖτε ἐκ τοῦ κηρύγματος ὅπερ εἶχεν ἀνά τὰ χεῖλη στηρίζων εἰς τὴν πίστιν τοὺς κατοίκους τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως τῆς Πελοποννήσου. Πράγματι ὁ βίος οὗτος περιέχει πλείστας δσας λεπτομερείας περὶ τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ ἰδίως τὴν Σπάρτην διαρκουσιν τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ὅτ' ἔζησεν ὁ Νίκων, καὶ μέχρι τοῦ χρόνου τῆς συντάξεως τοῦ βίου τοῦ βασιῦ ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς φερώνυμου αὐτοῦ μονῆς.

Τὴν ἱστορικὴν τοῦ βίου τούτου σημασίαν πρῶτος διέγνω ὁ Hopf¹, ἀναλύσας αὐτὸν καὶ ἐπιδείξας τὰ ἐν αὐτῷ ἄξια λόγου. Ἐκ τούτου δὲ παρέλαβον τὰ δέοντα ὁ τε Hertzberg² καὶ ὁ Gregorovius³. Κἀγὼ δὲ συνώψισα ἐπὶ τὸ δημωδέστερον τὰ ἐκ τοῦ

¹ Geschichte Griechenlands ἐν τῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ *Ersch* καὶ *Gruber* Μέρ. V Τόμ. 85 σ. 123 κ. ἑ., 136 κ. ἑ.

² Geschichte Griechenlands seit dem Absterben des antiken Lebens bis zur Gegenwart. Τόμ. Α' σ. 282, 286 κ. ἑ.

³ Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter Τόμ. Α' σ. 146. Ἐν τῇ ἐμῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει Τόμ. Α' σ. 213 κατὰ λάθος παρελείφθη μετὰ τὰς λέξεις κατὰ τὴν δραστηριότητα τὸ χωρίον τοῦ πρωτοτύπου τούτου· Ὁ μέγας κατηχητὴς καὶ ἀπόστολος Νίκων ὁ Ἀρμένιος εὔρεν ἐν ταῖς χώραις ταύταις εὐρὸν στάδιον ἐνεργείας. Ἀλλὰ, καθ' ἡ παρά Νικοδήμου τῷ Ἀγιορείτῃ, ἰσφαλμένως λέγεται ἐνταῦθ' Ἀρμένιος ὁ Νίκων. Ῥητῶς ἐν τῷ βίῳ τοῦ Νίκωνος λέγεται ὅτι πατὴρ αὐτοῦ ἦτο « ἢ κατὰ τὸ θέμα τὸ ἀρμενικὸν κειμένη Πολεμωνιακὴ χώρα. » Ἀλλὰ τὸ μὲν ἀρμενικὸν θέμα τῶν Βυζαντινῶν δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν Ἀρμενίαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀρχαίαν Παφλαγονίαν, ἡ δὲ Πολεμωνιακὸς Πόντος, οὕτω κληθεὶς ἀπὸ τοῦ βασιλέως Πολέμωνος, ἀκμάσαστος ἰκὶ τοῦ Ῥωμαίου Ἀντωνίου, περιλαμβάνει τὰς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀρμενικοῦ θέματος τῶν Βυζαντινῶν χώρας τοῦ ἀρχαίου βασιλείου τοῦ Πόντου ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Θερμῶ-

βίου τούτου ἱστορικὰ διδάγματα ¹, ἐπανορθώσας τὰ παρὰ Νικολδήμω τῷ Ἀγιορείτῃ κακῶς φερόμενα περὶ τοῦ Νίκωνος ὡς καταγομένου « ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Ἀρμενίων » καὶ ὑπομνήσας ὅσ' ἄλλοτε εἶχον εἰκάσει περὶ τῆς ἐν τῷ βίῳ τούτῳ μνημονευομένης πελοποννησιακῆς τοπωνυμίας Μώρου, δυναμένης ἴσως νὰ θεωρηθῆ ὡς παράσχούσης τὴν ἀφετηρίαν πρὸς γέννησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Μωρέως ². Ἀλλὰ καὶ ὁ νῦν σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Θεόκλητος ἔλαβεν, ἀρχιεπίσκοπος ἐτιῶν Σπάρτης, τὸν ὅσιον ὡς θέμα ³.

Ὁ βίος τοῦ ὁσίου Νίκωνος ἔχει ἐκδοθῆ μέχρι τοῦδε μόνον λατινιστί ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Vita Sancti Niconis Metanoitae monachi* παρὰ τῷ Martène καὶ Durand ⁴. Μῆρος δ' αὐτοῦ λατινιστί ἐξεδόθη καὶ παρὰ τῷ Migne ⁵.

Τοῦ μέχρι τοῦδ' ἐν πρωτοτύπῳ μὴ ἐκδεδομένου βίου τούτου τὸ ἑλληνικὸν κείμενον εὑρον τῷ 1880 ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος μονῇ Κουτλουμουσίου. Περιλαμβάνεται δ' ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 210 κώδικι, ἐν φ. 106^a-181^b. Ἐγράφη δὲ ὁ κώδιξ οὗτος ὑπὸ Παρθενίου ἐπισκόπου ἀγνώστου ἐπισκοπῆς, καθ' ἃ δεικνύει τὸ ἐν τέλει τοῦ κώδικος σημεῖωμα τὸδε· *Ἐτελειώθη τὸ παρὸν διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Παρθενίου ἐπισκόπου κατὰ τὸ ἀχλ' ἔτος τὸ σωτήριον, ἧτοι ἐν ἔτει 1630*. Τοῦ αὐτοῦ δὲ Παρθενίου ἔργον εἶνε καὶ τὸ «Περὶ τῶν πρωτείων τοῦ πάπα», γεγραμμένον ἐν τῇ καθωμιλημένῃ καὶ περιλαμβανόμενον ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι, ἐν φ. 79^a-103^b.

θαντος μέχρι τῆς Τραπεζοῦντος. Ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ οὐχὶ ἐξ Ἀρμενίας κατήγετο ὁ Νίκων.

¹ Νίκων ὁ Μετανοεῖτε ἐν τῷ τοῦ Μ. Ι. Θεοδοσιοπούλου Σπαρτιατικῷ Ἡμερολογίῳ Ἔτ. Β' (1901) σ. 7 κ. ἑ. καὶ ἐν ταῖς ἰμαῖς Μικταῖς σελίσιν. Ἐν Ἀθήναις. 1905 σ. 401 κ. ἑ.

² Θεοκλήτου Μηνοπούλου Λόγος... ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε. Ἐν Ἀθήναις. 1894.

³ Ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἠθολογικῆς Ἱταρείας Τόμ. Δ' σ. 643 κ. ἑ.

⁴ *Veterum Scriptorum amplissima collectio*. Ἐν Παρισίοις. 1729 Τόμ. Γ' σ. 837-887.

⁵ *Patrologia Graeca* Τόμ. ΡΙΓ' σ. 975-988.

Τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἑλληνικοῦ τούτου κειμένου ἐθεώρησ' ἀναγκαίαν διὰ τε τὴν σπουδαιότητα τοῦ βίου καθ' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὰ λάθη τὰ παρεμφρήσαντα εἰς τὴν λατινικὴν μετάφρασιν ¹. Καὶ αἱ τοπωνυμῖαι δὲ δὲν φέρονται ὀρθῶς ἐν αὐτῇ πᾶσαι. Οὕτω τὸ μὲν Ἔλος παραφθείρεται εἰς Ἥλιν, ἣν παρέλαβε καὶ ὁ Horf ², τὸ δὲ Βουρκάνον (Βουλκάνον) λέγεται Βουρτάνον ³. Οὐχ ἤττον δὲ δεινὴ εἶνε ἡ παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Μεσσήνης εἰς Misrone. Προῆλθε δὲ τὸ ἀμάρτημα ἐκ παραναγνώσεως τοῦ μεσσήνης, ὅπερ, φερόμενον ἐν τῷ ἀγιορειτικῷ κώδικι, οὐκ ἀπιθάνως εἶχεν οὕτω καὶ ἐν τῷ χειρογράφῳ ἐξ οὗ μετεφράσθη εἰς τὴν λατινικὴν ὁ βίος.

Ἐἶνε δὲ τὸ ἀντίγραφον τοῦ Παρθενίου γεγραμμένον μεθ' ἰκανῆς ἐπιμελείας· διὸ ὀλίγα μόνον τὰ κακῶς ἔχοντα παρέθηκα ἐν ταῖς ὑποσελιδίαις σημειώσειςιν. Ἄλλως δὲ σολοικισμοὺς τινὰς καὶ βαρβαρισμοὺς, προερχομένους ἐξ αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως, ἀφήκα, ὡς εἰκὸς, ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κειμένου ὡς ἔχουσιν ἐν τῷ χειρογράφῳ.

Ἐν τέλει δὲ σημειῶνω, ὅτι τὸ πρωτότυπον ἀντεγράφη μὲν κατ' ἐμὴν παραγγελίαν ὑπὸ τοῦ πεπειραμένου περὶ τὴν ἑλληνικὴν παλαιογραφίαν μακαρίτου ἱερομονάχου Κυρίλλου τοῦ Κουτλουμουσιανοῦ ἐν ἔτει 1881, ἀντεβλήθη δὲ κατόπιν τῇ ἐμῇ παρακλήσει ὑπὸ τοῦ κ. Φιλίππου Γεωργαντᾶ.

Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν καὶ θαυματουργοῦ Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε τοῦ ἐξ Ἀρμενίας καὶ ἐν τῇ περιφῆμῳ Λακεδαιμονίᾳ τελειωθέντος.

Πάτερ εὐλόγησον.

Οἱ ἐν πελάγει μεγάλῳ πλείοντες, οἷς οὐκ ὄρος, οὐ βουνός, οὐδὲ σκόπελοί τινες τὴν χέρσον σημαίνουσι, πρὸς τινὰς ἀστέρας ἀποβλέ-

¹ Ἴδε μίαν τοιαύτην παρανόησιν σημειουμένην ἐκ' ἐμοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει τῆς τοῦ Γεηγοροβίου Ἱστορίας τῆς πόλεως Ἀθηνῶν Τόμ. Α' σ. 213 σημ. 2.

² Ἐνθ' ἀν. σ. 137.

³ Αὐτόθι σ. 136.

ποντες καὶ πρὸς ἑκείνους τὸ σκάφος ῥυθμίζοντες, ἀναυχῆτοι διαμένουσιν. Οἱ δὲ γε τῆς ἐκκλησίας μαθηταὶ καὶ τῆς εὐσεβείας τρόφιμοι, οἱ ἐν τῷ πελάγει τοῦ βίου τούτου τυγχάνοντες, οὐ πρὸς ἀστέρας τινὰς ἀποβλέπουσιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πάλαι ἀγίους καὶ ἐναρέτους πατέρας τὸ ὄμμα τῆς διανοίας τείνοντες καὶ τοῖς ἐκείνων ἰχνεῖσι πόθῳ ψυχῆς ἀκολουθοῦντες, εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα τῆς οὐρανοῦ βασιλείας δικαζόμενοι· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἱ βίοι αὐτῶν ἐν ταῖς βιβλίαις ἐγράφθησαν, ἵνα μὴ μόνον ἀκούοντες ἐπαινώμεν, ἀλλ' ἵνα καὶ ποθήσαντες τὴν αὐτῶν πολιτείαν ζηλώσωμεν.

10 Καλοὶ μὲν οὖν καὶ οἱ ἄλλοι βίοι πάντων τῶν ἁγίων ἀνδρῶν καὶ ἐπαινοῦ πάντος ἄξιοι, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ ὁσίου τούτου πατρὸς Νικωνος τὰ ἐπ' ἀρετὴν κατορθώματα μείζω φανῆναι· δεικνύουσι τῆς κλήσεως τοῦ ὀνόματος, νικητοῦ γὰρ ἀναδειχθέντος καὶ λαμπρὰ τὰ τρόπαια στήσαντος κατὰ τῶν πολεμίων. Ὅς, εἰ καὶ τῷ χρόνῳ δεύτερος 15 ὤρθη κατὰ πολὺ τοῖς παλαιοῖς καὶ τοῖς τῶν κατὰ θεὸν σπουδασμάτων ἱερωμένων εὐδοκίμησασιν, ἀλλὰ τῇ πρὸς θεὸν ἰγγύτητι πολὺ τῷ μέσῳ παρήλασε, καὶ μικρῷ πάντας ὑπερεβάλετο ὡς ἀποκρῦψαι μικροῦ δεῖν πάντας τοὺς ἐν ἀρετῇ διαλάμψαντας, καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς ἐξω κόσμου πάντος τὴν ὑπεράνθρωπον πολιτείαν διηνοκότας, ἐπειδὴ καὶ τὴν μικροῦ τοῖς πολλοῖς ἀμφισβητήσιμον ἀρετὴν τῷ ἀνδρείῳ τῆς γνώμης 20 καὶ σταθερῷ βεβαίαν ἐν μέσῳ πολέμων εἶπερ τις ἄλλος ἀνέδειξε, καὶ τὸ τραχὺ καὶ ἀναντες τῆς πρὸς αὐτὴν ἀγούσης, τοῖς δὲ πλείοσι καὶ ἀθάτον, οὕτω τὴν φύσιν ταύτης ἔδειξε περιῶν βατὴν καὶ εὐχερῆ, καὶ τῇ τῶν πολλῶν ἐπιμιξίᾳ τὸ τῆς ψυχῆς κάλλος μὴ λυμηνάμενος, ὡς 25 προῖων δηλωθήσεται· ἀλλὰ τῇ γνώμῃ μάλλον καὶ τῇ τὰ χρηστὰ φιλοῦσθαι προαιρέσει καὶ στήλῃ τις ἀναδέδεικται οἷά περ ἔμψυχος καὶ ἀθάνατος καὶ πίναξ ἀκριβεστέρου βίου καὶ πολιτείας τοῖς ὀψιγόνοις καὶ νεωθετέροις καὶ τοῖς κάτω τοῦ χρόνου γεγεννημένοις· ὥστε καὶ ἐν τούτῳ ἐναργέστερον ἀποδειχθῆναι, ὅτι ὁ πᾶσιν αἰεὶ καὶ ἐπ' ἀγα- 30 θοῖς προμηθεύμενος Κύριος ἠδούκησε διὰ σπλάγγνα ἰλείους κατὰ γενεάς εἰς ψυχὰς ὅσας τὴν χάριν ἐνεργεῖν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐν θνητῇ φύσει κατορθοῦσθαι παραδόξως ἢ τε τραχεῖα καὶ ἀνάντης ὁδὸς τοῦ ἀγαθοῦ εὐμαρῶς διανύεσθαι καὶ ἡ δο-

23. αὐτὸν 26. στόλη οἷαπερ

κοῦσα ἐργώδης εἶναι καὶ χαλεπὴ καὶ ἐπίπνος τοῦ καλοῦ ποιήσεις ῥα-
 δίως ἐκτελεσθαι καὶ ὅτι ὡς δυνατόν ἴεν μὲσω πολλῶν στρεφόμενος φ.107^α
 αὐτῆς ἀφικέσθαι τῆς τῶν ἀρετῶν κορυφῆς, καὶ μὴ παρὰ τὴν τοῦ τό-
 που φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν οἰκείαν γνώμην καὶ προαίρεσιν ἢ τοῦ ἀγα-
 θοῦ ἐργασία, κέντεθθεν τοῖς νοθερᾶν ψυχὴν κεκτημένοις καὶ ὑπίαν 5
 καὶ ῥάθυμον ζήλου κέντρον ἀνιέναι καὶ διανίστασθαι αὐτοὺς τῷ ὑπο-
 δείγματι καὶ πρὸς μίμησιν ἀποδύεσθαι.

Τούτῳ ταίνυν τῷ μακαρίῳ πατρίς μὲν ἡ πρώτη καὶ θειοτέρα καί,
 ὡς περ εἶπεν οἰκειότερον, ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ, κατὰ τὸν θεῖον
 φάσαι Δαβὶδ, διεπλάσθη, πρὸς ἣν καὶ ἀπετίθετο διηνεκῶς τὸ πολί- 10
 τευμα, καὶ πρὸς ἣν αἰεὶ ἔσπευδεν ἀναβάς ἐν τῇ καρδίᾳ ὅσαι ὥραι τι-
 θεμενος καὶ τὸν νοῦν ἀνάγων πρὸς θεωρίαν τῆς ἡλιακῆς ἀψίδος ὑπερ-
 ἵπτάμενος. Μικρὸν γὰρ καὶ ἀτέχνως ἀφιλότιμον ἐκ τῶν κάτω χαρα-
 κτηρίζειν τοὺς ἄνω· εἰ δὲ χρὴ καὶ τὴν τοῦ χόου διαμνημονεῦσαι τῷ
 λόγῳ καὶ τὴν ἀπὸ σώματος εἰς μέσον παραγαγεῖν, τὴν κάτω λέγω, 15
 καὶ ὀρωμένην, ἢ παρὰ τὸ θίμα τὸ ἀρμενικὸν κειμένη Πόλεμωνιακὴ
 χώρα. Ἦνθησε δὲ ὁ ἀοιδίμος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ τὰ Ῥωμαίων
 σκῆπτρα ἰθύνοντος Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, οὐ τὸ αἶμα λόγοις ἀρ-
 ρήτοις, ὡς ἡ περὶ αὐτοῦ ἱστορία δηλοῖ, ἀδίκως ἐξέχεεν ὁ Τζι-
 μισκῆς Ἰωάννης. Γεννήτορες δὲ τῷ μακαρίῳ τῶν λίαν λαμπρῶν καὶ 20
 περιθλιπτικῶν καὶ πλούτῳ κομῶντων οὐχ ἦττον μᾶλλον τῷ αἰσθητῷ || φ.107^β
 ἢ τῷ τῆς ἀρετῆς· οἱ καὶ εἰς τὸν παιδα παραπλησίως τῶν ἐλπίδων οὐ
 διήμαρτον. Μόνος γὰρ οὗτος ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τῶν συγγόνων τὴν
 πρώτην ἐτι μετιῶν ἡλικίαν καὶ εἰς παιδας ἐξισαζόμενος οὐ κατὰ
 παιδας εἶχε τὸ φρόνημα, οὐδ' ἀθύρμασι προσανείχε καὶ παιδιαῖς καὶ 25
 δρόμοις καὶ ἱππασίαις καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα νέοις ποθεινὰ καὶ ἐπέρα-
 στα· ἀλλ' εὐθύς ὡς περ ἐκ πρώτης γραμμῆς πρὸς πᾶν θέλημα σαρ-
 κικὸν ἀπεμάχετο, καὶ φίλαι τούτῳ διατριβαὶ οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι οἶκοι,
 καὶ σπουδὴ πᾶσα τὸ πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ἡθῶν αἰεὶ ὄραν καὶ αὐ-
 τὸν ῥυθμίζειν πρὸς τὸν θεοφιλῆ καὶ μακάριον βίον· καὶ ἐν ἀώρῳ καὶ 30
 ἀτελεῖ ἡλικίᾳ πεπολιωμένην φιλοσοφίαν ἐπιδεικνύμενος, καί, συνε-
 λόντα φάναι, δηλὸς ἦν ἐκ πρώτης τῆς βλάστης, ὡς περ τὰ εὐγενῆ
 τῶν φυτῶν, ὅποιοι ἄρα τις ἀποθήσεται. Ἄρτι γὰρ τὴν ἡβὴν ἀμεί-

5. ὑπίαν 12. ἀψίδος 14. τὸν τοῦ 16. πολεμωνιακὴ 18. σκῆπτρα
 29. ἡθῶν ὀρώων 29-30. αὐτὸν ῥυθμίζων 33. τίς

βων καὶ τῆς μείρακος ἡλικίας ἀπτόμενος, συναυξομένην εἶχε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σύνεσιν, τὸν δὲ γε δριμύν αὐτοῦ πόθον τὸν πρὸς θεὸν ἔργῳ ἐνδεικνύμενος, πάντα μὲν τὰ τῆς σκηνῆς ἐν οὐδενὶ ὀρατῷ τιθέμενος καὶ οὐδὲ ὀφθαλμοῖς ἄξια ἔκρινεν, ὡς μικρὰ καὶ μηδενὸς ὄντα
 5 ἄξια, τοῖς δὲ γε τούτοις ἀντεχομένοις κρατεῖσθαι, καὶ ὡς ἐστῶσι προτιθεμένοις τοῖς ρέουσαι πολλὴν οὖσαν μωρίαν κατεγίνωσκε. Καὶ
 φ.108^a γαστρός μὲν ἰσχυρῶς ἐκράτει καὶ ὀφθαλμῶν, εἰδὼς, ὅτι || «τὸ ἀκμά-
 »ζον τῆς νεότητος εὐπτωτον ἐντεῦθεν καὶ ὀλισθηρὸν γίνεται· καὶ
 »πολλὰ τούτου καὶ χαλεπὰ τὰ πτώματα, καὶ ὅτι οὐδενὶ ἄλλῳ ὡς
 10 »κακοπαθείᾳ θεὸς θεραπεύεται». Ἦδετο δὲ αἰεὶ οὐκ ἐπὶ μόνῃ τῇ τῶν βρωμάτων λιτότητι καὶ τῇ τελείᾳ ἀρνῆσει πύσης τροφῆς συβα-
 ριτικῆς καὶ τῶν ποικίλων καρυκευμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ εὐτελείᾳ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῆς ἀμφιάσεως, περιττὸν ἠγοούμενος καὶ ἀνόνητον τὸ κομψὸν αἰεὶ περὶ τὴν ἐσθῆτα καὶ λαμπρὸν καὶ πολυτελεῖς, τῆς ἐν
 15 Χριστῷ ζωῆς μηδὲν ἄλλο τῶν τοῦ κόσμου προτιθέμενος.

Ὡς δὲ καὶ ἐτι τῷ πυρὶ πέφλεκτο τῷ ἐπὶ τῆς γῆς βληθέντι ὑπὸ τοῦ Κυρίου, καὶ σφοδρότερον ἦπτεν ἐν ἑαυτῷ τὸν πυρσὸν, δεῖν ἐγνώσκει καταλιπεῖν τὴν τοῦ βίου ἀπάτην καὶ ματαιότητα καὶ μόνην ζητῆσαι τὴν πρὸς σωτηρίαν ἄγουσαν τρίβον. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ὁ
 20 μὲν αὐτοῦ πατὴρ ἀφῆκεν αὐτὸν εἰς τὴν τῶν σφῶν αὐτῶν κτημάτων ἐπίσκεψιν· καὶ γὰρ ἦν αὐτοῖς πολλή τις καὶ παντοδαπῆς ἡ ὑπαρξίς· ἡ δὲ μεγαλόφρων ἐκείνη καὶ οὐρανια ψυχὴ, ὡς ἐπέστη τοῖς ἀγροῖς καὶ ὄψει παρελήφει τὸν πολὺν κόπον καὶ μόχθον τῶν ἐν ἐκείνοις παροικικῶς βιούτων καὶ διὰ παντὸς τῇ γηπονίᾳ προσανεχόντων, οἰ-
 25 κτον λαβὼν τῆς τῶν πενήτων ζωῆς ὡς ἐπιπόνου καὶ τεθλιμμένης εἶπεν· «Ὡ τῆς ἀπάτης τοῦ βίου· ὄντως μάτην ταρασσεται πᾶς ἀν-
 φ.108^b θρώπος· μακάριοι ὄντες καὶ τρισμακάριοι οἱ πάντα || καταλείψαντες διὰ τὸν Κύριον, ἵνα τῶν ἐπηγγελμένων ἐπιτύχωσιν ἀγαθῶν· τί γὰρ κέρδος ἐστὶ ἀνθρώπῳ τῷ τὸν κόσμον ὅλον ἐπαπολαύσαντι, τὴν δὲ
 30 ψυχὴν ζημιουμένῳ, ἧς ὁ πᾶς κόσμος οὐκ ἐστὶν ἀντάξιος; Πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. Ἐξέλιπεν ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέ-

1. μύρακος Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γράψωμεν συναυξομένην. ἴδε καὶ κατωτέρω ἐν σ. 139,1 συναυξομένην 2. δρυμὴν 10. ἐπιμόνη
 11-12. σοβαρῆτικῆς 18-19. ζητήσας 18. παντοδαπῆς πανταχοῦ καὶ κατωτέρω 20. παρελείφει 24 (καὶ κατωτέρω) διαπαντός.

πесе, τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει. Ταῦτα καὶ ἕτερα
 πλείονα καθ' ἑαυτὸν τε εἰπὼν καὶ διαλογισάμενος καὶ πάντα τὰ πρόσ-
 καιρα καὶ φθαρτὰ ὡς μύτικα βδελυζόμενος, εὐθύς ὡς περ ὑπὸ μύω-
 πος, τὸ τοῦ λόγου, πληγείς. δευτέρα πάντα θέμενος τοῦ προκειμένου
 σκοποῦ καὶ πᾶσι γάρρειν εἰπὼν τοῖς πρῶτοις καὶ γήνιοις, εἰς ὕψος τὸ
 ὄμμα διάρας καὶ τὰς χεῖρας πρὸς οὐρανὸν ἐκπετάσας, εὐχὴν ποιεῖται
 τῆς μακαρίας ἐκείνης ὁδοῦ προοιμίον. οὕτως εἰπὼν· Κύριε Ἰησοῦ Χρι-
 στέ, ὁ θεὸς μου, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὁ τοὺς πατρικοὺς κόλπους μὴ
 λιπῶν καὶ κατελθὼν ἐξ οὐρανοῦ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἀρωγὸς
 γενοῦ μοι τῷ ἀναξίῳ δούλῳ σου, καὶ ὁδήγησόν με εἰς ὁδὸν εὐθείαν
 τοῦ πορευθῆναι εἰς πόλιν κατοικητηρίου σου. Σὺ γὰρ εἶ, Κύριε, πάν-
 των κτίσις τῶν καλῶν, καὶ πάντας θέλεις σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν
 ἀληθείας ἔλθειν. Μὴ οὖν ἐγκαταλίπῃς με, ὅτι ἐν σοὶ μόνῳ πέποιθα
 τῷ θεῷ καὶ σωτῆρι μου, καὶ σὲ εὐλογῶ καὶ δοξάζω καὶ μεγαλύνω
 εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ταῦτα εὐξάμενος ὁ μακάριος, καὶ εὐθύς ὡς εἶχε φυγὰς ἄγχοτα, μη-
 δὲν μεθ' ἑαυτοῦ ἐπαγόμενος καὶ πεζῇ τὴν πορείαν ἀνῶν διὰ τρίβων
 ἀβάτων καὶ τόπων ἀλύδρων, καὶ πολὺ τὸ σκληρὸν κεκτημένων καὶ ῥ.109^α
 δύσπορον, τὸ τε φίλον καὶ πατρῶον ἔδαφος καὶ τὴν ἐνεγκαμένην καὶ
 αὐτὸ τὸ φίλτρον τῶν γονέων ἀπόστοργα κάμπαν ποιοῦμενος· ἀνεμπό- 20
 διστον γὰρ αὐτῷ· διὰ τῆς τελείας ἀκτημασύνης τὸν εἰς ἀρετὴν βίον
 κατασκευάζειν ἔσπευδεν. Ἐφ' ἱκαναῖς οὖν ἡμέραις ἐν ξένοις τόποις
 καὶ ἀγνοούμενος ὁδοιπορήσας, κατέλαβε τὸν Πόντον, καὶ τῷ ὄρει προς-
 ἠγγισεν, ὅπερ ἐστὶν ἐν μεθωρίοις τοῦ τε Πόντου καὶ Παφλαγονίας, ἐν
 ᾧ καὶ μοναστήριον ἰδρυται, ὅπερ καὶ Χρυσῆ πέτρα ἐξ ἀρχαίας τινὸς 25
 παραδόσεως ἐπικέκληται, εἴτε διὰ τὸ σκληρὸν τοῦ τόπου καὶ ἀνικμον
 καὶ οἰονεὶ χρυσιζον τῷ σφοδρῷ τοῦ ἡλιακοῦ ἀμαρύγματος, εἴτε, εἰ δεῖ
 τάληθῆ λέγειν, χρυσᾶς τῷ ὄντι καὶ θεοειδεῖς τὰς ἐν αὐτῷ ἀσκουμέ-
 νας ψυχὰς ἀποτελεῖσθαι. Ὡς δὲ τὸ τοιοῦτον φροντιστήριον ὁ νήπιος
 ὠφθαλμοβόλησεν ἀποθεῖν, ἤσθη ἐπὶ τούτῳ λίαν καὶ τῷ πνεύματι 30
 ἠγαλλιόσατο. Εἶτα καὶ εὐχῇ πάλιν ἐπιδούς ἑαυτὸν, Κύριε, εἶπεν, πρὸς
 αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀπιδῶν, Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ θεὸς, ὁ πάλαι τῷ πα-

5. γήνης   9. ἀρωγὸς   10. εὐθείαν   17. τρίβων   18. κε-
 κτημένον   24. παμφλαγονίας   26. παραδόσεως   30. ὠφθαλμο-
 βόλησεν

Ε.γ.Δ της Κ.Π
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τριάρχη Ἀβραάμ ἐντειλάμενος τῆς γῆς καὶ συγγενείας καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρικοῦ ἀποφοιτῆσαι καὶ μεταθῆναι ἐνθα τὸ σὸν εὐδόκησε βούλημα, κάμει ὀδηγήσας τὸν ἀνάξιον προνοίᾳ τῆς σῆς ἀνυπερβλήτου δυνάμεως ἐν τῷδε τῷ τόπῳ διασωθῆναι, αὐτὸς καὶ τὰ πρόσω μοι εὐμαρῆ ποιήσον καὶ πρό γε πάντων τὰ κατ' ἐμὲ τῷ προστώτι ταυτησί τῆς μονῆς ἀποκάλυψον καὶ δι' αὐτοῦ μοι τὴν τρίβον τῆς σωτηρίας ἀνάδειξον. || ἐν τούτῳ γὰρ γινώσκομαι ὁ δούλος σου, ὅτι τεθειληκὰς με, καὶ ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ, εὐλογημένε Κύριε, εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

10 Καὶ ὁ μὲν ἤρξατο ταῦτα· ἔργῳ δὲ τὰ τῆς εὐχῆς ἐτελείου ὁ τοῖς ἀγαθοῖς ἀείποτε συνεργῶν Κύριος. Ὡς γὰρ ἡ θεία καὶ ἀναίμακτος θυσία κατ' ἐκείνην ἦν τελουμένη τὴν ὥραν ἐν τῇ μονῇ, θεόθεν τὰ κατὰ τὸν μέγαν γνοῦς ὁ προστώς, εἰσω τοῦ θείου τυγχάνων σηκοῦ· ἦν γὰρ ὁ θεοφόρος γέρων ἐκεῖνος πρὸς τοῖς ἄλλοις χαρίσμασι καὶ τῷ δι-
 15 ρατικῷ λαμπρυνόμενος· δρομαίως ἐξείσι τῆς μονῆς, ὥστε καὶ διὰ θχύματος ποιεῖσθαι τοὺς λοιποὺς θιασώτας τὸ ξένον τε καὶ ἀσύνηθες, ὅπερ ἐν τῷ ἰδίῳ ποιμένι καθηγητῇ ἰθεάσαντο. Ὡς δὲ μικρὸν ὁ γέρων προβάς συνήνησε τῷ νεανίᾳ, καὶ, τῷ τραχύλῳ περιπλακίς, οἷα πατὴρ φιλόστοργος τοῦτον κατησπάζετο, Νικήταν, τῷ ἄντι νικητῆν
 20 τῶν παθῶν, καλῶν ἐξ ὀνόματος, καὶ πᾶσιν οἷς ἔλεγε πρὸς αὐτὸν θείῳ κινούμενος πνεύματι διεβεβαίου μὴ διαμαρτεῖν ὄλως τῆς πρὸς θεὸν ἐλπίδος καὶ προσδοκίας· ἔγνω γὰρ αὐτὸν ὁ γέρων τῷ πνεύματι ὁποῖος ἄρα φωστήρ μικρὸν ὅσον ἐμελλε τῷ κόσμῳ ἀναδεικνυσθαι. Διὰ γοῦν καὶ τοῦτο πᾶσαν κανονικὴν δοκιμασίαν ὁ θεοφόρος περιττὴν κρίνας
 25 καὶ ἐν παροδίῳ τιθέμενος, ἐν χρῶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κείρας καὶ μοναχὸν σχηματίσας καὶ τὰ σύμβολα τῆς πρὸς ζωὴν φερούσης αὐτῷ περιθείς, τῇ καλλίστῃ χορηγίᾳ ἐγκρίνει τὸν ἤδη κατὰ μοναχοὺς
 30 βιούντα καὶ ζῆν ἐλόμενον, || εἶτα καὶ τὴν ἐν ταῖς χρεῖαις πάσαις ὑπηρεσίαν τούτῳ ἐπέτρεψεν. Ὁ δὲ ἀσμένως εἶξε τῷ ἐπιτάγματι, καὶ τὴν λειτουργίαν προθύμως ὑπέδου. Ἦν οὖν λοιπὸν ἰδεῖν τὸν νεόλεκτον τουτονὶ στρατιώτην καὶ ἀληθῶς ἀξιομαχὸν μάλα νεανικῶς πνέοντα καὶ δίκην ἀδάμαντος διακείμενον, ἐπὶ τε τῇ ἐμμέτρῳ σκληραγωγίᾳ καὶ πρὸς τὸ ξυλοφορεῖν καὶ ὑδροφορεῖν, ἐνίοτε δὲ καὶ δαιταλουργεῖν τὸ

13. γνοῦς

15. δρομέως

16. θιασώτας

21. διεβεβαίος

23. ἄρα

29. ἤξε

31. μάλα

τεταριχευμένον ὄψον τῆς ἀδελφότητος καὶ ταῖς λοιπαῖς πάσαις μο-
 γεῖν ὑπηρεσίαις καὶ εὐαγέσι λειτουργίαις καὶ διακονίαις τοῦ ἱεροῦ
 φροντιστηρίου, τὴν θαυμαστὴν ταύτην ταπείνωσιν τοῦ δεσπότητος μι-
 μούμενος, ὅς οὐκ ἠθέλη διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι. Τοιγαροῦν
 καὶ ἀργίαν μὲν ὁ αἰοδιμος ἐμίσει ὡς πολλῶν αἰτίαν κακῶν, οὐκ ἦν δ' 5
 εἶδος ὑπηρεσίας, ὃ μὴ αὐτὸς ἐκείνος δι' ἑαυτοῦ ποιεῖν ἐσπευδε· καί,
 τὸ δὴ μαίζον, ὅτι οὐ μόνον εὐτόνως διεκαρτέρει πανημέριον νωτοφο-
 ρῶν πάντα τὰ τῆς μόνῃς χρειωδῆ καὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ καὶ φέρων
 γενναίως τοὺς πόνους καὶ λίαν νεανικῶς, καὶ μᾶλλον τοῦ ὄξυ-
 τάτου τυγχάνοντος καὶ πολὺ τὸ σκληρὸν καὶ ἀναντὲς τὸ διάστημα 10
 τοῦ τύπου ὑπάρχοντος καὶ ἐρήμου πάσης παρακλήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀτρο-
 φος διεκαρτέρει καὶ ἄσιτος. Καὶ γὰρ πᾶν εἶδος ἐδωδῆς ἀπαρνησάμενος
 καὶ ἄπαξ ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐβδομάδος ἐγένετο τροφῆς, καὶ ταύτης κε-
 καλασμένης καὶ οὐδὲν ὅλως τὸ ἡδύνον κεκτημένης. || Λίαν γὰρ ἐκπο- ρ.110#
 λεμηθεὶς πρὸς ἅπαν τὸ τῇ γαστρὶ χαριζόμενον, πόνους διηνεκεῖς καὶ 15
 ἐνδειαν καὶ εἴ τι ἕτερον τῶν τὴν σάρκα λυπεῖν εἰδότην ἐκθύμως
 ἠσπάζετο· ἄρτου δὲ μόνου βραχείος ἐγεύετο, καὶ, τὸ δὴ θαυμαστότε-
 ρον, ὅτι καὶ ἀτριβῆς ὦν παντελῶς καὶ μηδενὶ πρὸς ταῦτα παιδευτῇ
 καὶ ὀδηγῷ χρῆσάμενος, οἰκοθεν δὲ καὶ παρ' ἑαυτῷ εὐθὺς ἐκ πρώτης,
 ὡς φασιν, ἀφετηρίας εἰς μέσον εἰσῆλατο τῶν ἀγώνων, καὶ χεῖρας εἰ- 20
 χεν εὐπρεπεῖς εἰς παράταξιν καὶ δακτύλους εἰς πόλεμον. Τοῦ καιροῦ
 δὲ προκόντος καὶ ἐν ἔξει γεγονώς τῶν τοιούτων πόνων, ἄπαξ τῆς
 ἐβδομάδος ἀπεφήνατο τῶν θείων μεταλαμβάνειν μυστηρίων, καὶ μετὰ
 τὴν μετάληψιν τούτων ἦσθε καὶ μικρὸν κλάσμα ἄρτου καχυδίου,
 ὅπερ πλήρες ἦν εὐρώτος καὶ ἐξωρον, ὡς μηδὲ κἄν τῇ ὀσφρήσει σώ- 25
 ζειν τὴν τοῦ ἄρτου ποιότητα. Πόσις δὲ ἦν αὐτῷ ὕδωρ, μέτρῳ καὶ
 φειδοῖ λαμβανόμενον. Καὶ οὕτω μὲν ἐρρικνωμένον ἔχων τὸ πρόσωπον
 καὶ πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος τεταριχευμένα, ἄσιτος ἔτι ὦν διη-
 μέρευε, τοῖς ἀγωγίμοις τῶν χρειωδῶν τληπαθῶν καὶ τῇ ἀμέτρῳ κα-
 κώσει ξενοπρεπῶς διακαρτερῶν, πάσας δὲ τὰς νύκτας ἀγρύπνως δι- 30
 τέλει καὶ τὴν ἐνδακρυν προσευχὴν ἔργον ἔχων προὔργιαίτερον καὶ αἰεὶ

8. τε τῆς φέρειν 13. εὐδομάδος 14. ἡδύνειν 20. ὡς φασιν
 24. καχυδρίου 25. εὐρώτος (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ) μηδὲ
 27. φειδῆ ἐρικνωμένον 29-30. κακόσει 31. ἐνδακρυν
 προὔργεστερον

ἑαυτὸν παρασκευαίς παντοίαις μηχανώμενος τῷ ὑπνω δεινῶς ἀπομά-
 χεσθαι, τῷ μεγάλῳ Ἀρσενίῳ ἐν τούτῳ [τῷ] μέρει ἀμιλλώμενος. Θάττον
 ρ.111^a γὰρ καὶ αὐτός, || ὡς ἑκαίνας [μετὰ τὸ;] διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως
 μικρὸν τοῦ ὑπνου καὶ ἀδρανῆς καὶ οἰονεὶ διαψευσάμενον παραγεύεσθαι,
 5 εὐθὺς ἀνεπήδα, τὰ τοῦ Δαβὶδ ᾄδων καὶ λέγων· Προέφθασα ἐν ἀωρίᾳ
 καὶ ἐκέκραξα, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ὅτι δὲ ἐν καινοθίῳ καὶ ἐν πράγμασι τοσοῦτοις πᾶσα μὲν ἀρετὴ
 τῷ δικαίῳ κατώρθωτο, κρείττον ἢ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἱρημικὴν καὶ
 ἀναχωρητικὴν πολιτείαν, οὕτω διὰ πάντων ὁ μέγας οὗτος ἐπεδεί-
 10 κνυτο, καὶ ὀλίγοις μελετηθέντα τὰ παρ' αὐτοῦ κατορθώματα, ἀλλὰ
 τοῦτο ἦν τὸ πάντων ἐξαιρετόν. Ἐκολάζετο γὰρ παρ' αὐτῷ μὴ μόν-
 ον λόγος ἀργός, ἀλλὰ καὶ ἦθος οὐ βεβηκός καὶ γέλωσις ἀκρατῆς καὶ
 σκαίος λογισμός, καὶ τὸ παρ' ἅπαν οὐκ εἶα ὁ ἀθλητῆς νέφος τι πο-
 νηρὸν τὸν τῆς ψυχῆς ὑποδραμεῖν αἰθέρα. Ἐπήνθη δὲ πρὸς τούτοις
 15 αὐτῷ τό τε ἄτυφον καὶ ταπεινὸν καὶ μέτριον, τὸ πρᾶον καὶ σύννουον
 καὶ νηφάλιον, πρὸς δὲ τὸ τῆς διανοίας ὀξύ καὶ λίαν εὐπετές καὶ εὐ-
 θὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνιπτάμενον Ἀδυνατεῖ λόγος διηγεῖσθαι.

Διήρκεσε ταίνυν ὁ αἰοιδίμος διετίαν ὅλην νόμοις φύσεως οὕτω μα-
 χόμενος διὰ τὸν νόμον τοῦ πνεύματος καὶ μογῶν ἐν τῇδε τῇ διακο-
 20 νίᾳ ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν τι κρείττον, τῇ ὑπὲρ ἀνθρώπων πολιτείᾳ, καὶ πᾶ-
 σαν σπουδὴν εἰσῆγε πολλήν, καὶ ὁσημέραι τοῖς πρόσω χωρεῖν ἐβιά-
 ζετο καὶ μειζόνων ἀπτεσθαι τῶν ἀγώνων ἑαυτὸν τε ὅλον τῆς πρὸς
 σῶμα πολιτείας ἀπείργειν, καὶ τὸν ἀγγελικὸν μετὰ σώματος βίον μι-
 ρ.111^b μείσθαι ἠγωνίζετο, καὶ || μῆτε τοῦ χειμερινοῦ ψύχους, μῆτε τοῦ θε-
 25 ρινοῦ φλογμοῦ, μῆτε ἄλλης τῆς οἰαροῦν κακώσεως ἑαυτὸν διεφύλαττε.
 «Ψυχὴ γὰρ ἅπαζ ἀλοῦσα τῷ πρὸς Κύριον ἔρωτι ἐντροφᾶν αἰεὶ ἰθέ-
 » λει τοῖς ἀλγεινοῖς καὶ θάλλει κακοπαθείᾳ καὶ ὡς κόλασιν τινα χα-
 » λεπὴν τὴν ἀνεῖσιν διαφεύγει». Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις τῶν κατὰ θεὸν
 αὐτοῦ σπουδασμάτων τσαυτὴ ἐχρήτη λιτότητι καὶ εὐτελείᾳ ἐν τοῖς
 30 ἐνδύμασιν, ὡς μόνον τὰ σακρά καὶ πιναρά καὶ διερρωγῶτα ῥάκη περι-
 βεβλήσθαι, ἐφ' οἷς ἦδετο μᾶλλον καὶ ἰγάννυτο; ἄτε δὴ τοῦ Ἰσω κό-
 σμου καὶ ἀδήλου μεταποιούμενος ἢ τοῦ ἔξω, οὐχ ἦττον μᾶλλον οἱ
 φιλόκοσμοι.

1. μηχανώμενος 2. ἀμιλλώμενος 13. παράπανεῖα 14. ἐπήνθη
 20. Γραπτέον πᾶσιν; 26. τὸ 27. κόλασιν τινα 30. διερρωγῶτα

· Οὕτως οὖν τοῦ μακαρίου διακειμένου καὶ συναυξουμένων αὐτῷ
 τῷ χρόνῳ τῶν ἀγῶνων καὶ τῆς φιλοσοφίας τὴν τῶν ἀγαθῶν προσθή-
 κην ἐπιδιδούσης, οἱ μὲν ἄλλοι τῶν ἀδελφῶν τὴν ὑπομονὴν καὶ καρ-
 τερίαν τοῦ ὀσίου ὁρῶντες ἐξεπλήττουτο, ὅτι οὐ κατὰ ἄνθρωπον οἱ
 ἀγῶνες αὐτοῦ καὶ τὰ σκῆματα ἐτύγγανον. Ὁ δὲ τῆς μονῆς προ- 5
 εστῶς, εἰδὼς τοὺς ὑπὲρ φύσιν αὐτοῦ ἀγῶνας καὶ ἰδρώτας, καὶ δεδαι-
 κῶς, ἵνα μὴ τῇ ἄγαν κακοπαθείᾳ λάθῃ ἑαυτὸν θανατῶσαι· «σκιὰν
 » γὰρ, εἶπεν ἄν τις, ἀνδριάντος ὄρασθαι ἐν αὐτῷ, ἀλλ' οὐκ ἐν σώ-
 » ματι ἀνθρώπου »· μετέστησεν αὐτὸν ἧς ἐπεμελεῖτο διακονίας· οἰ-
 κίσκον δὲ τινὰ πρὸς ἡσυχίαν εὖ ἔχοντα δειμάμενος, ἐν αὐτῷ διάγειν 10
 ἐπέτρεψεν, ἀνάπαυλάν τινὰ δῆθεν βουλόμενος αὐτῷ παρασχεῖν τῶν
 ὑπὲρ φύσιν ἀγῶνων. Ὁ δὲ, ἅτε τῶν || πόνων ὀρεγόμενος καὶ τούτοις ρ. 112^α
 τοῖς ἀγῶσιν ἐγκαρτερεῖν γλιχόμενος, βαρὺ μὲν ἠγήσατο τὸ ἐπιτάγμα
 καὶ ζημίαν τὴν διάζευξιν τῶν ποθουμένων ἀδελφῶν ἐλογίσατο· ἀπο-
 στολικὸν δὲ ὅμως εἶναι γινώσκων τὸ παράγγελμα « πείθεσθαι τοῖς 15
 » ἡγουμένοις καὶ ὑπεικῆν αὐτοῖς », εἴξε μὲν προθύμως τῷ ἐπιτάγματι
 καὶ τῷ οἰκίσκῳ ἠδέως, πῶς ἂν εἰποις, εἰςῆλθεν. Ἦν γὰρ ἐν λάκκῳ
 κείμενον ἡσυχίας τὸ δωματίον, ἐν ᾧ καὶ ἔμεινε τοῦ λοιποῦ, εἰς ἑαυτὸν
 νεύων καὶ τὸν θεὸν φανταζόμενος καὶ πᾶσαν ἐκείθεν ψυχαγωγίαν δε-
 ξάμενος κατὰ τὴν προφητείαν τὴν λέγουσαν « κατατρύφῃσόν τοῦ 20
 » Κυρίου σου καὶ δώῃ σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου. » Ἠλὴν
 ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἤρπει τῶν πόνων ὁ γενναῖος οὗτος ἀγωνιστῆς καὶ πύ-
 κτης· ὕλη γὰρ αὐθις αὐτῷ γαγένηται ἀγῶνων μειζόνων καὶ κόπων
 πλειόνων ἢ τε κάθειρξις καὶ ἢ κατὰ μόνας οἰκησις. Οἴους δὲ τοὺς πό-
 νους ἀνέτλη ἐν πανημέροις καὶ ὀλονύκτοις στάσει καὶ πυκναῖς καὶ 25
 ἀμέτροις γονυκλισίαις, ὄσπην τὴν ἀσιτίαν, ὄσπην τὴν σκληραγωγίαν ἐν
 τῇ ἀμέτρῳ καὶ παντοδαπῇ κακῶσει, τοὺς τε ἐκ βάθους στεναγμοὺς
 καὶ τὸ θεοδώρητον ἐκεῖνο δάκρυον καὶ ἀκατάπυστον, ἀδυνατεῖ καὶ
 γλώσσα εἰπεῖν, καὶ ἀκοῇ παραδέξασθαι. Οὕτω γὰρ αὐτῷ ὁ θεὸς
 κατειργάσατο πόθος καὶ τοιοῦτοις αὐτὸν καὶ τοσοῦτοις κατέτρωσε 30
 βέλεσιν, ὡς νύκτωρ καθ' ἡμέραν τῆς κατανύξεως προχέειν τὸ δάκρυον
 καὶ ἅπαν τὸ τοῦ οἰκίσκου ἔδαφος ἐνυγρον ἐντεῦθεν ὄρασθαι || αἰεὶ καὶ ρ. 112^β
 νοτίδος παντελῶς οὐκ ἄμοιρον. Διὸ καὶ ἐνιοὶ τῶν ἀδελφῶν, ἀρετῆς

1. συναυξουμένων. Ἴδε καὶ σ. 134,1. 2. τῆς τῶν 9. ἐπιμελεῖτο
 10. δημάμενος δὲ τινὰ 11. ἀνάπαυλάν τινὰ 16. ὑπήκειν
 ἤξε 22. τὸν πόνον 30. κατατρώσατο

E.γ.Δ.Θ.Κ.Τ.Π
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μὲν κάκεινοι καὶ εὐσεβείας ἐρασταὶ τυγχάνοντες, ἤδιστα τε τοὺς ὑπὲρ
 τῆς κατὰ θεὸν ζωῆς ἀσπαζόμενοι πόρους καὶ πολλὴν ὄσσην τὴν τῆς
 ψυχῆς φιλοσοφίαν ἐπιδεικνύμενοι, θύραζε διακαρτεροῦντες καὶ ἐξω
 τῆς κέλλης ἰσταμένοι, λίαν ἐξεπληττοντο ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ῥοῇ τῶν
 5 ἄκρῶν καὶ τῇ τῶν θρηῶν ἀμετρίᾳ· εἶτα καὶ ὑπέκκαυμα κατανύ-
 ξειος ἐαυτοῖς ἐποιούντο τοὺς τοιοῦτους θρηῶν καὶ ὄδυρους· κάντευ-
 θεν ἰμάνθηον οἱ γεννάδαι τοῦ Ἰσοῦ μέτρον παρὰ πολὺ ἀποδείξιν.

Μιᾶ οὖν τῶν ἡμερῶν ἐπιλαθῶν αὐτὸν κατ' ἰδίαν ὁ γέρον ἤρξατο χα-
 ριέντως περισσάειν αὐτὸν καὶ οἰοῖται φιλοπευστεῖν οὕτω λέγων· «Τὰ κατὰ
 10 σε, ὦ τέκνον, ὡς καὶ αὐτὸς οἶδας, οὐκ ἀγνοῶ· τί οὖν βούλεται σοὶ ὁ
 τοσοῦτος θρηῶν καὶ ὄδυρος τῷ μηδαμῶς κεκτημένῳ θρηῶν ἔργον
 ἐπάξιον; καὶ τί δὴ ποτε ἀνθ' ὧν εἶδει σε γεγηθέναι μᾶλλον καὶ εὐθυ-
 μεῖν, κόσμου ἀπορραχέντα καὶ τῷ φωτὶ προσρῦέντα τῆς ἀληθείας
 πρὸς τοσοῦτους θρηῶν καὶ ὄδυρους διάγειν;» Ἦρὸς ταῦτα ὁ μέγας
 15 ἀποκριθεὶς μεθ' ὄσης ἂν εἰποις τῆς ἀληθοῦς μετριοφροσύνης καὶ τῆς
 φίλης ἀπλότητος εἶπεν· ἔκρινε γὰρ τὸ ἰχέμυθα ποιεῖσθαι καὶ ἀπόρ-
 ρητα τίθεσθαι τὰ τοῦ πράγματος ἐπὶ πατρὸς τοιοῦτου πάντη εἶναι
 ἀβέλτερον καὶ πόρρω τοῦ δέοντος· «Ἐμοί, πάτερ τίμιε, τῷ ταπεινῷ
 καὶ ἀθλίῳ διχῶς ἐπεισι τὸ θρηῶν καὶ ἀπολοφύρεσθαι· ἠξίωμα γὰρ
 ρ.113^a οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ ἀνάξιος ἐτι τῷ χοῖ συμψυρόμενος καὶ θνητῷ σαρκίῳ
 21 δεδεμενος ὄραν τρανῶς τοῖς ἔσωθεν ὄμμασι τὰ ἀθέατα κάλλη καὶ τὴν
 ἐλπίζομένην μακαριότητα τῆς τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἀπολαύσεως. Δε-
 δοικῶς οὖν ὁ ταλαίπωρος, μήπως ἐν τῷ σκότει τοῦ βίου κατεσχημέ-
 νος ὦν καὶ τῷ γεῶδει καὶ πηλίνῳ σώματι συμπεπλεγμένος οὐ φθάσω
 25 πρὸς τὴν τοιαύτην τῶν θεῶν κατανόησιν καὶ πρὸς ἅπερ ὄραν ἠξίωμαί,
 καί νοερῶς τοῖς νοεροῖς συγγινόμενος, στρέφω κατὰ νοῦν καὶ λογίζομαι
 τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας τῶν ἀφρόνως περικειμένων καὶ ἀμελῶς πρὸς
 τὴν τοῦ βίου τούτου ματαιότητα, τὰ πρόσκαιρα δῆλα δὴ καὶ φεύ-
 γοντα καὶ καπνοῦ δίκην λυόμενα καὶ βαθεῖαν νύκτα τοῖς νοῦν ἔχουσι
 30 νομιζόμενα, καὶ αὐτῶν ἐπὶ τῶν τοιούτων κεχρητότων καὶ τὸν πόθον
 ὅλον φεῦ πρὸς αὐτὰ κεκτημένον. Εἶτα καὶ οἶκτον λαμβάνων τῆς το-
 σαύτης ἐκείνων ἡλιθιότητος καὶ κακονοίας, δι' ἧς ἡ ἀπόταξις τῶν
 τοιούτων καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν τοῖς ἀθλίοις προσγίνεται, ἐξοικτιοῦ-

1. ἰούστα 7. γεννάδες παραπολὺ 8. κατιόσαν 19. θα-
 νεῖν 28. ὀπλαθῆ 29. βαθεῖα

μαι τὴν συμφορὰν, καὶ τὴν ἐκπτωσιν ἐκείνων οἰκσίαν ὡς περ λογιζομαι, κἀντιῦθεν ὁ κοπετὸς ὁ πολὺς καὶ ὁ θρηῆνος καὶ τὸ ἀκατάπαυστον δάκρυον. Νηπιῶν γὰρ δίκην ἀτελῶν οἱ ἄφρονες διακείμενοι κάχληξι λιθιδίοις ἠδόμενοι καὶ κλήρων πατρικῶν τῇ αὐτῶν ἀσωτεία μὴ φειδόμενοι οὕτω πραστειτήκασι τῇ ματαιότητι καὶ τῶν μενόντων προτι- 5 μῶσι τὰ φεύγοντα καὶ τῶν αἰωνίων τὰ πρόσκαιρα καὶ τῶν ἀφθάρτων τὰ φθαρτὰ καὶ ἐπίκηρα· οἷς ἀρμόσει πάντως καὶ τὸ θαβιτικὸν λόγιον || τὸ φάσκον π' Ἀνθρώπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε » καὶ τὰ ἐξῆς. φ.113^a Τούτων οὕτω παρὰ τοῦ ὁσίου λυχθέντων, συνῆκεν ὁ θεοφόρος γέρων ἐκεῖνος, ὡς πλείω τῶν ἄλλων, ὅσοι τῷ κατ' ἐκείνῳ καιρῷ διέλαμπον 10 βίῳ σεμνῷ καὶ ἀρετῆς ὕψει, ἐκ θεοῦ τεταμιεύσθαι τῷ μακαρίῳ τὴν χάριν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ εἰς τὸ ὁμογενὲς συμπαθείας τε καὶ κηδεμονίας. Θάμβους οὖν ὁ γέρων πλησθεὶς καὶ ἐφ' ἱκανὸν δόξαν ἀναπέμψας τῷ θεῷ, εἶασεν αὐτὸν τοῦ λοιποῦ τὸν συνῆθη τῆς ἀσκήσεως, διαυλον ἀνύειν ἀπερισπάστως κατὰ τὸ θυμῆρες αὐτῷ καὶ 15 τῆς ὑψηλοτέρας ἔχεισθαι πολιτείας.

Πρόεισι τοίνυν αὐτῷ τὰ τῆς τοιαύτης ἐν τῷ ἱερῷ ἐκείνῳ φροντιστηρίῳ διαγωγῆς εἰς δωδέκατον ἔτος. ἐν ᾧ τὰ αἰσθητήρια πάντα 20 λίαν ἐγγυμνασθεὶς καὶ τὴν περὶ τὰ αἰρετὰ καὶ φρικτὰ διάκρισιν εἰς ἄκρον ἐκπονηθεὶς καὶ πανταχόθεν τὸν πλοῦτον τῆς φιλοσοφίας συναθροίσας μεθόριον ἦν αὐτῷ τοῦ λοιποῦ ἡ ζωὴ τῆς τε ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τῆς ἀγγελικῆς καὶ ἀσωμάτου. Ἐν τούτῳ γὰρ μόνῳ τῆς ἀγγελικῆς καὶ αὐλοῦ φύσεως εἶχε τὸ ἐναλάττον, τὸ σώματι φαίνεσθαι καὶ σχήματι περιειληφθαι καὶ τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργανοῖς συρρεῖν. Τάχα δ' ἂν τις τολμήσας εἴπῃ, μηδὲ καταδειέστερον τὴν παραλ- 25 λαγὴν εἶναι· ὅτι σαρκὶ συζῶν ὁ μέγας, καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων, οὐκ ἰσχυρύνετο τῷ ἐφοκίῳ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἀνωφερῆς ἦν αὐτῷ ἡ ζωὴ, ταῖς οὐρανίαις συμμετρωποροῦσα δυνάμεσι. Τοῦ οὖν δωδεκάτου ἔτους ἤδη λήγοντος, ἰδοὺ || καὶ ἡ τοῦ κατὰ σάρκα φ.114^a πατρὸς αὐτοῦ ζήτησις θεοῦθεν αὐτῷ τε καὶ τῷ τῆς μονῆς προεστῶτι 30 κατεμνηύετο. Ἀρρήτῳ γὰρ τινι καὶ θειοτέρῳ προμηθείᾳ τῆς εἰς τὸ κρεῖττον ἐπιδόσεως ἕνεκεν τοῦ ὁσίου καὶ τῆς τοῦ καλοῦ ἐξέως τε καὶ προκοπῆς, ἀφανῆς ἦν τῷ πατρὶ καὶ ἀνεύρετος, τοῦ θεοῦ κρύπτοντος αὐ-

3. κάχληξι   7. ἀρμόσει   18. ἐσθητήρια   24. ἐσθητικοῖς
29 (καὶ κατωτέρω). κατασάρκα   32. ἐπιδώσεως

τὸν κατὰ τὸ προφητικὸν λόγιον αἰν' ἀποκρύφῳ τῆς ἑαυτοῦ σκηνῆς» καὶ ἰδίαις πτέρυξι περιθάλλοντος παρ' ὅλον τὸν μεταξὺ χρόνον. Καὶ οὔτε τὸ τοῦ χρόνου διάστημα, οὔθ' ἡ μακρὰ ἀποψις τοῦ φιλάτου συντείνει ἐώχισαν τῷ κατὰ σάρκα τούτου γεννήτορι πρὸς ἀναζητή-
 5 σιν θάττον ἐξελθεῖν τοῦ πόθουμένου, ὅτι μηδ' ὁ καιρὸς ἦν ἐπιστάς τῷ ὅσιω τῆς ἀνωθεν ἀποστολῆς καὶ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος. Τοίνυν καὶ ὁ μὲν γέρων, καίτοι τοσαύτην κεκτημένος περὶ τούτου τὴν πληροφορίαν, ἀλλ' ἠδημόνει, ἠνιαῖτο, ἤσχαλλε καὶ ὅλος ἦν ἐναπόριος. Ἰδέοι γὰρ μήπως τὸ πατρικὸν φίλτρον αἰτία γένηται προσκόμμα-
 10 τος τῷ οὕτω ταχυδρομοῦντι καὶ ἀπροσκόπτως ὀδεύοντι τὴν ἄνω φέρουσαν βασιλείαν. Δεηθεὶς δ' ὁ μὲν γέρων ἐφ' ἱκανὸν περὶ τούτου πλείονος ἕνεκα πληροφορίας, θεῖα τις ὄψις αὐτῷ ἐδήλωσε παρὰ χρῆμα περὶ πάντων τῶν ἐσομένων καὶ συμβησομένων τῷ μακαρίῳ, ὡς εἶη ἀποστολικὴν μετιέναι διακονίαν καὶ, πόλεις οὐκ ὀλίγας καὶ χώρας
 15 διαμείψας, κηρύξει πᾶσι λαοῖς τὴν μετένοιαν καὶ τὴν δι' αὐτῆς ἀφε-
 ρ. 114^β σιν τῶν παραπτωμάτων, πολλοὺς τε πειρασμοὺς ὑποσταίη παρὰ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἠττήσας δ' ὁμῶς αὐτὰ τῇ ἀθύσσει παραπέμψει· σφόδρα δὲ καὶ ὁ θεὸς δι' αὐτοῦ δοξασθήσεται, καὶ τέκνα θεοῦ πολλὰ δι' αὐτοῦ ἔσονται, καὶ κληρὸν ἔξει τὸν παράδεισον.
 20 Ἄλλ' ὁ μὲν γέρων τοιαῦτα, περὶ ὧν ἠτείτο, ἀπεκαλύπτετο, καὶ σκεῦος ἐκλογῆς αὐτὸν κατὰ Παῦλον ἔσεσθαι ἐμάνθανεν.

Ἐπεὶ δὲ, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, θεόθεν ἦν τῷ μακαρίῳ δηλωθεῖσα ἡ τοῦ πατρὸς ὅσον αὐπῶ παρουσία, ἀναστὰς ἔρχεται πρὸς τὸν γέροντα, καὶ, μύχιον ἀνοιμῶξας καὶ πρηγῆς πεσῶν ἐπ' ἰδάφους ἔμπρο-
 25 σθεν τοῦ γέροντος, τὴν τε τοῦ πατρὸς παρουσίαν ἐν συνοχῇ καρδίας ἀπήγγειλε καὶ τῆς μονῆς ἀπολύεσθαι ἐξελιπάρει καὶ τὴν διάζευξιν οὐκ ἠνείχετο. Μάλιστα γὰρ ἐν κακοῖς ἐτίθετο χερεὶ πατρικαῖς ληφθῆναι. Ὁ δὲ γέρων οὐδὲν ἤττον καὶ αὐτὸς ἐδάκνυτο τὴν ψυχὴν· λίαν γὰρ δριμεῖς τῶν κατὰ θεὸν φιλοῦντων οἱ πόθοι καὶ τῶν φυσικῶν
 30 ἰσχυρότεροι. Ὅθεν καὶ τὸν λόγον οὗτος ὑπολαβὼν, περιαλγῆς καὶ σύνδακρυς καὶ θαμινὰ στεναζῶν, «Οὐκ ἐμὸν, εἶπεν, ὦ τέκνον, οὐκ ἐμὸν τὸ ἀπολύσαι σε, ἀλλὰ τῆς θείας οὕτω προνοίας οἰκονομοῦσης πάντως τὴν τῶν πολλῶν σωτηρίαν διὰ σοῦ, καθὼς μοι τῷ ταπεινῷ

8. ἡσχαλε ἐναπόριος. Ἰδὲ καὶ κατωτέρω. 12. θεῖα (καὶ κατωτέρω), παραχρῆμα

ἀπεκαλύφθη. Ἐκείνη οὖν δεῖ σε τὴν χάριν ὁμολογεῖν, ἥ σε καὶ ἰσαπόστο-
λον ἔκρινε καὶ πρὸς τοιαύτην διακονίαν ἐξελέξατο· ἐπεὶ, εἰ πρὸς ἐμοῦ
ἦν τοῦτο, τάχα ἂν καὶ δισμοῖς σε σιδηροῖς περισχον καὶ ἀλύσει κατε-
δέσμησα, μὴ φέρων ὅλως σου τὴν διέλευσιν. || Ἐπεὶ δὲ χρεῶν ἐστὶ φ.115^α
καὶ νῦν τὰ παρ' ἡμῶν εἰσενεγκεῖν ἐν τῇδε τῇ ἀφ' ἡμῶν οὐκ ἀθεί 5
γινομένη διαστάσει σου, μὴ ἀπαξιώσης, ὦ τέκνον, τὸ ἀπλοϊκὸν καὶ
ἀκεραιότατον τῆς ημετέρας πρὸς σὲ παραινέσεως. Οὐκ ἐστὶ γάρ σοι,
τέκνον, ἡ πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς
τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος
τούτου. Οἶδας, ὦ τέκνον, ἃ λέγω, καὶ γινώσκεις τὴν τῶν ῥημάτων 10
δύναμιν. Παρεῦση τοίνυν εὐαγγελικῶς, μὴ πῆραν ἐπιφειρόμενος, μὴ
χαλκὸν ἐν τῇ ζώνῃ, τὸ δὲ ἔνδυμα τρίχινον ἔξεις διὰ παντός ἄχρι τοῦ
μέσου τῶν σφυρῶν διῆκον, ἵνα μὴ περαιτέρω προῖον τὸ τῆς βλακίας
σοι ἔψεται ἔγκλημα. Ἡ βρώσις λιτὴ καὶ σχεδὸς, ἄρτω μόνῳ καὶ
ὕδατι τὴν χρεῖαν ἐκπληροῦσα· καὶ πρό γε πάντων πολλὴ σοι τῆς σω- 15
φροσύνης ἢ φυλακῆ καὶ ἀσφάλεια αὕτη γάρ ἐστίν, ὦ τέκνον, ὅ τῆς
ψυχῆς ἁγιασμὸς καὶ τοῦ σώματος καὶ αὕτη ἡ τῆς πρὸς θεὸν οἰκειώ-
σεως αἰτία. « Εἰρήνην γάρ, ὁ θεὸς Ἀπόστολος, διώκετε μετὰ πάντων
καὶ τὸν ἁγιασμὸν ὧν χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον ». Ὁρᾶς, ὦ
τέκνον ποθεινότατον, ὅπως ἁγιασμὸν ἐκάλεσε τὴν σωφροσύνην ὁ Ἀπό- 20
στολος; Καὶ εἰκότως· καθαρὸς γάρ ὢν ὁ Κύριος καὶ τοὺς καθαρούς
πάντως προξίεται· ὅτι φίλον, ὡς φασὶ, τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον. Φεύγειν δὲ
σε βούλομαι καὶ τὰς ἀκαιροὺς συντυχίας καὶ συναυλίας τῶν κοσμικῶν
καὶ τὰς ἐστίας τῶν πλουσίων καὶ ἐπιφανῶν· ἀπάγειν τε || ἑαυτὸν τῆς φ.115^β
τῶν πολλῶν ὁμιλίας· πένησι καὶ ξένοις ἀνδράσι κοινωρικὸν εἶναι σε καὶ 25
εὐπρόσιτον· πνευματικοῖς δὲ ἀδελφοῖς καὶ πατράσι καὶ θείῳ φόβῳ
κατηρητισμένους παραβάλλειν αἰεὶ· τὴν δ' αὖ καταγωγὴν ποιῆσθαι ἐν
θεοῖς ναοῖς καὶ σηκοῖς ἱεροῖς· πανταχοῦ δὲ μέγα βοήσεις τὸ Μετα-
νοεῖτε, ἥγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μάθετε καλὸν ποιεῖν.
Ἐπιστρέφητε πρὸς Κύριον, ζητήσατε αὐτὸν ἐκ ψυχῆς, ἵνα καὶ τῶν 30
αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπιτύχητε. Τοῦτο γάρ σοι τὸ κήρυγμα τῆς μετα-
νοίας, ὦ τέκνον, καὶ ὑποκοριστικὴ σοι ἴσεται προσηγορία καὶ ζῶντι
καὶ μετὰ θάνατον ».

Τούτοις τοῖς ῥήμασι καὶ εὐχαῖς ἐπικαιροῖς ἐφοδιάσας ὁ γέρον τὸν
25. ἀνδράσι 26. πατράσι

ὅσιον καὶ παντοίως περιφράξας καὶ καθοπλίσας κατὰ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων καὶ παθῶν τῶν ὀλεθρίων, μακρὰν τε ἔτι παρατείνας τὴν παραίνεσιν ἐν θρήνοις καὶ ὄδυμοις, ἔωθεν ἕως ἑσπέρας τοῦ κωκυτοῦ ἐν ἑκατέροις ἐπικρατήσαντος, τῇ ὑστεραίᾳ τῆς χειρὸς τοῦ ὀσίου ὁ γέ-
 5 ρων ἀψάμενος καὶ εἶπω τοῦ θείου ναοῦ γινόμενος καὶ τῷ τοῦ ξύλου κρούσματι πᾶσαν συγκαλέσας τὴν ἀδελφότητα, κοινῆς εὐχῆς γενομένης, καὶ τρεῖς ἑκατοντάκις τὸ Κύριε ἐλέησον πάντων ἐκφωνησάντων, ἐξῆλθε πᾶς ὁ τῶν μοναχῶν ὄμιλος τοῦ ἱεροῦ φροντιστηρίου, ἀνωμέ-
 10 μικρὸν εἰς τὸ κάταντες ἦκον, στάς ὁ γέρων εὐχῆς αὐθις καὶ εὐλογίας φ.116α τὸν ὀσιὸν ἀξιοῖ· ἐφ' ἧς τὴν τε || νοουμένην τῆς ἀρετῆς τρίβον καὶ τὴν κίσθητήν εὐμπρῶς δικνύσας, εἶτα καὶ τὰ συμβητόμενα αὐτῷ πάντα θεοπτικώτατα πάλιν προαγορεύει, καὶ τελευταῖον Κύριε Ἰησοῦ Χρισ-
 15 στέ ἐπιειπῶν, ὁ ὀδηγήσας πάλαι τὸν Ἰωσήφ εἰς ἐπίσκεψιν καὶ σωτηρίαν ψυχῶν πολλῶν, ὁ εἰπὼν τοῖς ἁγίοις σου Ἀποστόλοις Ἐγὼ εἰμι μεθ' ὑμῶν καὶ οὐδεὶς καθ' ὑμῶν, αὐτὸς καὶ νῦν ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον φαύτην τὴν λογικὴν, καὶ δικφύλαξον καὶ διατήρησον ἐν ὁδῷ ταύτῃ ἧ πορεύεται, ὅπως καὶ δι' αὐτοῦ μεγαλυνησεται σου τὸ πανάγιον ὄνομα, ὅτι εὐλογητός εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

20 Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τῶν ἀδελφῶν, ἀσπασάμενοι τὸν γενναῖον δακρυρροοῦντες καὶ μικροῦ τὴν ἀψυχον ὕλην ταῖς οἰμωγαῖς ἐκκαλούμενοι, τῆς ἐπανόδου ἐμέμνητο. Ὁ δὲ γέρων, διωλύγιον κωκύσας καὶ δάκρυα σπείσας, ὡς καὶ τὸ ἰδαφος ἐπιβρέξας, τοιαῦτα περιπαθῶς ἔλεγεν·
 «Οἱμοι, τέκνον, ἡμίτομος ὁ ἄθλιος γίνομαι σοῦ διαζευγνόμενος· ἀλλὰ
 25 μὴ ἐπιλάθου, τέκνον, τῆς πρὸς σέ μου καθαρᾶς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης, μέμνησο δὲ καὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀναξίου ἐν ταῖς θείαις σου προσευχαῖς καὶ δεήσεσι. Πέποιθα γὰρ ὁ δύστηνος ἴλεων αὐτὸν με εὐρεῖν διὰ σοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως». Καὶ τὰ μὲν τοῦ θεοφόρου πατρὸς τοιαῦτα. Ὁ δὲ μέγας οὐδὲν ἤττον καὶ αὐτὸς τὴν ψυχὴν δα-
 30 κνόμενος καὶ τοῦ γέροντος λίαν περιεχόμενος, τῷ μεγαλοφουεῖ τέως φ.116β τοῦ φρονήματος τοῦ πάθους πεπριγενέσθαι ἑαυτὸν ἐδίαιζεν· εἶτα καὶ ἀπείργειν τὸ πολυπενθές τοῦ γέροντος καὶ δύσθυμον ἐμηχανᾶτο παντοίως, τί μὴ λέγων καὶ τί μὴ σοφιζόμενος εἰς τὴν ἐκείνου παράκλη-

1. καθ' ὀπλίσας 12. ἐσθητὴν 13. θεοπτικώτατα 15. ἐγὼ εἰμι

σιν καὶ ἀναψυχὴν, μεθ' ὧν ἀμέτρως καὶ ἀπολοφύρισθαι; Ἀπαθδον γὰρ πάντῃ τοῖς πνεύματι συγκημένοις καὶ τοῖς νοεροῖς ὁμοκασιν ὄρωσιν ἀλλήλοις αἰσθήσει θεουλεύειν καὶ ἀπαραιτήτως ἔχειν πρὸς τὴν κατὰ γνώμην θεοῦ ἐν σώματι διαζεύξιν. Τούτων δ' οὕτως λεχθέντων τῷ ὁσίῳ, περιφύς αὐτῷ ὁ γέρον καὶ τῷ τραχήλῳ περιπλακείς ἔ καὶ κατασπασάμενος μόλις εἶασεν ἀπελθεῖν.

Καὶ οἱ μὲν ὑπέστρεψαν ἐν τῷ μοναστηρίῳ κλαυθμοῖς ἅπαντες καὶ θρήνοις βαλλομένοι. Ὁ δὲ μακάριος ὀξυδρομήσας καὶ μιᾶς ἡμέρας ὀδεύσας ὄδῳ, τῇ χάριτι ἀφ' ἧς κεκίνητο ποδηγούμενος, τὸν Παρθενιον κατέλαθε ποταμὸν ὃν καὶ πλημμυροῦντα καὶ τὸ ρεῖθρον αἶροντα 10 ἀπὸ τε τῆς ἐκτακείσης χιόνος καὶ τῆς ἄλλης τῶν χειμάρρων συρροίας εὐρών, ἀνηνύτοις ὤστο περιπίπτειν καὶ ἀμνηχανοῦντι ἐώκει, οὐ δύσπορον, ἀλλ' ἀπορον καθ' ἅπαξ περισκοπούμενος τὸν ροῦν τὸν ποταμίου. Τοῦτα δ' οὐκ ἦν εἰκαῖον πάντως, οὐδὲ κατὰ τινα συντυχίαν γινόμενον, ἀλλ' ἔργον θείας προνοίας, ἵνα μὴ ἀνόνητος ὁ τοῦ πατρὸς 15 αὐτοῦ κόπος γένηται, παντάπασι μὴδ' ὀπωροῦν θεασαμένου τὸν φίλτατον Σύναμα γὰρ τῷ τῆς μονῆς ἀποφοιτῆσαι τὸν ὄσιον καὶ ὁ τοῦτου πατήρ σὺν τοῖς λοιποῖς || τῶν παιδῶν αὐτοῦ καὶ τῶν θεραπόνων φ. 147 τῶν τῇ μονῇ περιεβαλε καὶ τὸν ποθοῦμενον κατοπταῦσαι δισχυρίζετο. μαστεύων καὶ διερευνόμενος καὶ δίκην κυνὸς ῥινηλατῶν ἄμα τοῖς ἄλλοις 20 τοῖς <καὶ τῶν παιδῶν> καὶ αὐτὰ δὴ τὰ μυχαίτατα τῆς μονῆς <ἀνερευνητα>, εἰ καὶ ἔλαθε μάτην πονῶν καὶ ἀκίχητα διώκων, ὃ λεγεται. Ἐπεὶ δὲ οὕτω τοῦ σκοποῦ διημάρτανε καὶ ἐμάνθανε παρὰ τῶν τῆς μονῆς ἀποφοιτῆσαι ταύτης πρὸ μικροῦ τὸν ζητούμενον, αὐτίκα ἢ ποδῶν εἶχε τὸ τάχος εἰδίωκεν ὀπίσω αὐτοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις τῶν 25 παιδῶν αὐτοῦ καὶ τῶν θεραπόνων. Ὁ δὲ γε τῆς ἱππασίας κρότος ἄγγελος ἐγένετο τῷ μακαρίῳ τῆς τοῦ πατρὸς παρουσίας. Τῷ κρότῳ γὰρ θροηθεῖς καὶ μικρὸν ἐπιστραφεῖς καὶ ἰδὼν τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, εὐθύς τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ ἑαυτὸν καθοπλίσας, ὡς ἄλλοθεν μὴ ἔχων ποῦ διαφεύξασθαι, τῷ ποταμίῳ ἀφρῶ εἰς δὺς. 30 πτεροῦ κουφότερον ἵκτατο, τῇ πανάγῳ τοῦ θεοῦ προσανέχων μητρί.

1. ἀπαθδον 3. εἰσθήσει 16. γένηται κατὰ διάρθρωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος γεγένηται (καὶ κατωτέρω) ὀλοσοῦν 17. τὸ τῆς
20. διερευνόμενος 21-22. τὸ ἀνερευνητα γεγραμμένον ἐν τῇ ὡς ἐρυθρὸν
23. οὐπω 28. αὐτοῦ 29-30. καθ' ὀπλίσεας

ἦτις, ὕπαρ φανείσα καὶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦτον κρατήσασα, ἀβρόχως
 διέσωσε καὶ τῇ χερσὶ παραδόξως διέδωκε, δοῦσα <δὲ> αὐτῷ καὶ σι-
 δηροῦν σταυρὸν ἐν τῷ τὸν ποταμὸν ἀκυμάντως περᾶν ὄν τινα σταυ-
 ρὸν τῇ βακτηρίᾳ ἐπιείρας, ἐπὶ τῷ βίῳ περιῶν, καὶ ἐπιφέρων, λυχνι-
 5 αῖον ἰωρᾶτο φῶς τοῖς ἀξίσις, τῷ τοῦ σταυροῦ τύπῳ ἐπειδόμενον.
 Οὕτως οὖν ὁ τιμιώτατος καὶ ἐκ κοιλίας μητρικῆς κατὰ τὸν Σαμουήλ
 φ.117^α ἐκλελεγμένος Νίκων, τὸν ποτάμιον ἐκείνον ροῦν, καὶ σχεδὸν ἄ||βατον
 παντελῶς, εὐχερῶς διαπεράσας, εὐχὰς εὐχαριστηρίους τῷ παντοδυνάμῳ
 θεῷ καὶ τῇ πανάγῳ Θεομήτορι ἐκ ψυχῆς ὅλης ἀνέπεμπεν. Ὁ δὲ γε
 10 τούτου πατήρ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, καταλαβόντες τὸν ὄχθον τοῦ ποτα-
 μοῦ καὶ νομίσαντες ὡς ἐν χερσὶν ἔχειν τὸ θήρμα, ἠγάλλοντο τῇ
 ψυχῇ. Ὡς δ' εἶδον τὸ πλημμυροῦν τοῦ ὕδατος πολὺ ἄγαν καὶ τῶν
 ποταμίων ψόφῳ τὰ ἐκπεμπόμενα δειμάτα καὶ πολλάκις ὀρμήσαντες
 διαπεράσαι τὸν ποταμὸν καὶ μὴ δυνηθέντες ἦν γὰρ, ὡς ἐφθήμεν εἰ-
 15 ρηκότες, οὐ μόνον πεζοῖς ἄβατος, ἀλλὰ καὶ ἰκπεῦσαι παντελῶς ἀπέ-
 ραντος, μετ' οἰμωγῆς πολλῆς ἴσταντο, τὸν ὄσιον ἀντικρὺ θεωροῦντες.
 Ὡς γοῦν ἄπρακτα τούτοις ἀπέβαινε καὶ καθ' ἅπαξ δυσεπιχείρητα,
 πρὸς θρηνηδίαν ἐτρέποντο λοιπὸν πάντες, καὶ μέγας ἦν ὁ ὄδυρμος
 καὶ ἡ βοή σύμμικτος. Ὁ δὲ γε πατήρ καὶ αὐτὰ σχεδὸν [τὰ] τῶν
 20 ἐξιστακώτων ἱποίει, καὶ φωνὰς ἤφει τοιαύτας σὺν οἰμωγῇ πολλῇ, ὡς
 μὴ ἔχων τι ἕτερον τῶν δυνατῶν ποιῆσαι· Τέκνον, λέγων, ἐμὸν, τέ-
 κνον γλυκύτετον, τέκνον θυμηρέττατον καὶ τῆς ἐμῆς ζωῆς παραμά-
 θιον, πῶς οὐκ αἰδεῖσαι μου τὴν πολιάν; πῶς οὐ κάμπτη μου ταῖς
 οἰμωγαῖς; ἢ οὐκ οἶδας, ὅτι πλέον τῶν ἄλλων μου παίδων σὲ ἐπόθησα
 25 καὶ ἐφίλησα ἐξόχως, καὶ ὡς ὄρνις ἰθαλπον ἐν καλιᾷ νεοττόν; ἵνα τί
 δὲ οὕτως ἀπέπτῃς μου, καὶ οὕτως τῷ ἀθλίῳ προσώχθισας; μνήσθητι,
 φ.118^α ὦ τέκνον, τῆς πρὸς σέ μου ἀγάπης· μνήσθητι καὶ τοῦ κόπου καὶ || τοῦ
 πόνου, οὐ ὑπέστην ἕως τῶν ὠδὲ θεῶν ἀπνευστί σου ἕνεκεν τοῦ λίαν
 φιλουμένου μοι· ἐγὼ σοι τῆς γεννήσεως αἴτιος, ὦ τέκνον· ἐμὲ οἶου
 30 μετὰ θεὸν καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐν Χριστῷ σου ζωῆς παραίτιον·
 πατήρ εἰμι σοῦ, οὐκ ὄφρις, οὐκ ἔχρις, οὐκ ἀσπίς, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἰο-
 βόλων θηρίων· εἰ ἀβούλητόν σοι προσψαῦσαι μου τῷ δυστυχῇ, κἄν
 δεῖξόν μοι τὴν πεποθημένην μοι ὄψιν σου· νκί, παῖ καλὲ, μὴ εἰς τὰ

3. ἐν φ̄ 4. ἐμπήρας 21. τί 23. κάμπτει 26. δε 31. πα-
 τὴρ εἰμι 32. προσψαῦσαι 33. δεῖξον

λος μοι προσοχθίσης τῷ ταλαιπώρῳ, ἀλλὰ μικρὸν ἐπιστράφηθι, καὶ χάρισά μοι τὸ θεάσασθαι σε, τὸν ἐμὸν φίλτατον, καὶ παράκλησις ἐν-
τεῦθεν μοι γενήσεται οὐ μετρία ».

Τοιαῦτα τοῦ γέροντος σὺν οἰμωγῇ πολλῇ ἐπιβωμμένου, ἐφθάζεν οὐκ οἶδ' ὅπως ἕως τῶν ἰσοῶν τοῦ μακαρίου ὁ ἦχος τῶν πατρικῶν 5
ῥημάτων καὶ τῆς θρηνητικῆς ταυτησί τραγωδίας ἐπακούσας καὶ ἐπι-
καμφθεὶς ὡς φιλοπάτωρ καὶ ἄλλως φίλοικτος ὢν καὶ πρὸς λιτὰς ἀει-
οὐκ ἀτίμων οὐδ' ἀντίτυπος, μικρὸν ἐπιστραφεὶς καὶ ὅσον τῷ πατρὶ
καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἀναγνωρισθῆναι, τοσοῦτον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τού-
τοις ἐμφάνισεν ἠλλοίωτο γὰρ αὐτοῦ ἡ ὄψις ἐκ τῆς ἀγαν ἀσκήσεως, 10
καὶ λίαν ἦν κατεσκληκυῖα. Εἶτα καὶ τρεῖς κατὰ πρόσωπον κλίνας
αὐτῷ τὴν κεφαλὴν μέχρι γῆς, ἀφείλε τὸ πρόσωπον, καὶ τὰ νῶτα δε-
δωκε, τῆς πορείας ἀψάμενος. Ἐγίνωσκε γὰρ ὁ σοφός, ὅτι τῶν ἄλ-
λων μὲν ἀπάντων γονεῖς, θεὸν δὲ γονέων δεῖ προτιμᾶν. Τότε δὴ τότε
ἀρχὴν αὐθις ὁ θρῆνος εἰδέχεται, καὶ ὄδυρμός ἦν πολὺς τῶν συγγόνων¹⁵ ||
καὶ τῶν θεραπόντων καὶ μέγας ὁ κωκυτός, ὡς καὶ αὐτῆς τῆς ἠχοῦς
συνεπιλαμβάνεσθαι καὶ συνοιμῶζειν αὐτοῖς δοκούσης. Ὁ δὲ γε πα-
τὴρ καὶ τ' ἄλλα πάντα ὠρᾶτο διαπραττόμενος, ὅσα τοῖς οὕτω πα-
θαινομένοις καὶ ἀθυμοῦσιν εἰκός. Εἶτα καὶ ἐν συνοχῇ καρδίας α' Ω
τῆς ἀπεικταίας συμφορᾶς, ἔλεγεν ἄμεινον ἦν, τέκνον, μηδὲ κατέλα- 20
βον τὰ ἐνταῦθα, ἄμεινον μηδὲ εἶδον ἄπερ εἶδον. Ἴδου γὰρ σφοδρό-
τερός μοι ὁ πόνος καὶ τὸ πάθος ὀδυνηρότερον». Ταῦτα καὶ ἕτερα
πλείονα ὁ τούτου πατὴρ φθεγζάμενος, ἕως καὶ ὀφθαλμοῖς ἦν αὐτῷ
ληπτὸς ὁ μακάριος· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος τῶν ὀφθαλμῶν ἀπῆλθε, καὶ
οὔτοι τῆς θρηνητικῆς βοῆς ἐκείνης κατὰ μικρὸν ὑπεχάλων, καὶ τῆς 25
ἐπανόδου ἐφρόντιζον, πολλὰ ὡς παρόντι τῷ υἱῷ τοῦ πατρὸς ἀπο-
φθεγξαμένου τὸ Σώζου, τέκνον, σώζου, γλυκύτατον

Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὕτως ἀκαθεῖς ἐπανεζευξαν ὁ δὲ μακάριος πύ-
κτης ἦν καὶ αὐθις ἰθελούσιος καὶ τῆς ἀρετῆς ἀθλητής. Ἦγετο γὰρ
δι' ἀβάτων ὀρέων, ἀπίδιλος τὸ πρρ' ἅπαν καὶ ἐνὶ μόνῳ πιναρῷ καὶ 30
διερρωγῶτι τριβωνίῳ ἐνειλημένος καὶ μηδὲν ἄλλο ἐπιφερόμενος πλὴν

2-3. ἐντεῦθεν 4. Ἐτήρησα τὸ ἐφθάζεν ἅτε ἀπαντῶν καὶ κατωτέρῳ πολ-
λάκις καὶ πάντως οὕτω γραφὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως. 11. κατε-
σκληκυῖα 17. αὐτῆς 18. ὠρᾶτο 22. ὀδυνηρότερον 30. ἀπέ-
δωλος πικράπαν

μόνης τῆς ῥάβδου, ἣν αὐτῷ ἢ τῷ ποταμῷ ὁμωνυμοῦσα δίδωκε
 πανάμωμος μήτηρ τοῦ Κυρίου, καὶ τοῦ σμικροτάτου τιμαλφοῦς μυα-
 κίου, ὅπερ ἐκ σαρκίου μὲν πολυτελῶς κατεσκευάσται, εἶσω δὲ καὶ
 τοῦτο τοῦ ἱεροῦ ταμείου τῆς θαυματοποιοῦ θήκης ἐναπόκειται καὶ
 φ.119^a 5 πᾶσι τοῖς προσκυῖσι || καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ὕδατος μεταλαμβάνουσι· δι'
 οὐ σπύγγῳ εἶωθεν ἡ θεία σορὸς ἀποσμήχεσθαι· πάσης νόσου καὶ πά-
 σης μαλακίας ἐστὶν ἀλεξιτήριον· τοῦτο γὰρ καὶ μόνον, ὡς λόγος ἐστί,
 τοῦ οἴκου τοῦ πατρικοῦ ἐξελήλυθεν ὁ μέγας περιφερόμενος καὶ οὐδὲν
 ἕτερον· Ἦγστα δὲ τίως ὁ μακάριος κούφως οὕτω καὶ εὐσταλως, πρὸς
 10 τὴν ἡλίου φλόγα καὶ χειμῶνος δριμύτητα διαμαχόμενος καὶ μήτε τῷ
 παγετῷ εἰκῶν μήτε τῷ καύσωνι ἰνδιδοῦς, μέγα βοῶν τὸ Μετανοεῖτε,
 καθ' ἣν εἴληφεν ἰντολὴν παρὰ τοῦ κατὰ πνεῦμα πατρὸς αὐτοῦ. Καὶ
 τροφήν μὲν ἐκέχρητο ὁσάκις ἡ φύσις ἠνάγκαζε, τὴν σχεδίον καὶ ἀκα-
 ρύκευτον, ποηφαγῶν αἰεὶ καὶ τῶν ἀγρίων βοτανῶν ταῖς ἰδωδιμοῖς δει-
 15 πνον ποιούμενος· καὶ γὰρ αἰεὶ καὶ διὰ παντὸς προύργιαιτέρον ἐνόμιζε
 τοὺς πόνους, ὡςπερ ἄλλοι τὰς ἡδονὰς, ἀσπάζεσθαι. Πρὸς γοῦν τῇ
 τοιαύτῃ ἐπιπόνῳ ζωῇ καὶ τεθλιμμένη καὶ πλείοσι καὶ ἀναριθμήτοις
 πειρασμοῖς καθ' ἑκάστην ὥμιλει, πῆ μὲν ἐξ ἀνθρώπων πονηρῶν καὶ
 ληστρικῶς βιούντων, πῆ δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων,
 20 ἅπερ εἶχον ἐμφιλοχωροῦντα ἑαυτοῖς οἱ ἀλσώδεις τόποι καὶ ἀδιεξόδευ-
 τοι, οὓς ἐκεῖνος διήει βοῶν τὸ Μετανοεῖτε. Καὶ γὰρ οἷά τινα ἐνίοτε
 ἐπώδην τοῦτο ἐποιεῖτο τοῖς δαίμοσι, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ ῥήματος τε-
 θηπέναι καὶ δαιμαίνεσθαι αὐτοὺς παρεσκευάζεν. Οἱ καὶ μὴ στέγοντες
 φ.119^b ἔραν ἑαυτοὺς οὕτω καταπονουμένους καὶ ὡς ἀσθενεῖς ἠττωμένους || καὶ
 25 ἀνάλκιδας πρὸς πλείονα μανίαν ἐξήπτοντο καὶ, θρασύτερον τῷ δικαίῳ
 ἐπιθείνοντες, οὐκ ἀφηνῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁρατῶς ἐν σχήμασι παν-
 τοίοις καὶ ἄλλοκότοις, τί μὴ λέγοντες καὶ τί μὴ ποιοῦντες καὶ ποίας
 μηχανῆς μὴ δραττόμενοι. Πῶς σὺ τὰ ἐνταῦθα καταλαβεῖν τετόλμη-
 κας, εἶλεγον, φυγόπατρι καὶ φυγοπολίτα; ἀλλ' εἰ μὴ τῶν ὧδε ἀπο-
 30 φοιτήσης, οὐ καλῶς σοι ἀποθήσεται τὰ τῆς τόλμης. Εἶτα καὶ φόβῳ
 τὰς σφῶν αὐτῶν δικαιολογίας κεραννύντες προσετίθεισαν καὶ ταῦτα·

1. ὁμωνυμοῦσα 3. κατεσκευάσθαι 6. ἀποσμήχεσθαι 7. (καὶ
 κατωτέρω). ἀλεξιτήριον τούτου μόνου 11. ἡκῶν καύσωνι

23. Δὲν θεωρῶ ἀνεγκατεῖν νὰ γραφῆ στέγοντες. *Ἴδε καὶ κατωτέρω.

31. αὐτῶν κεραννύντες

Ε.Υ.Δ. Τ.Π.Κ.Τ.Π.
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Οὐκ οἶσθα. ὦ φιλοπόλεμοι καὶ σιδηροκάρδιοι, ὅτι, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, ὃ ἔγε χρόνος ἡμᾶς κυρίους τοῦ τόπου πεποιήκει; Πρὸς τούτοις καὶ πῦρ πνέειν ἰδοῦμεν οἱ ἀλιτήριοι καὶ λαξ ἐνάλλεσθαι κατ' αὐτοῦ. Καὶ τὰ μὲν τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων τοιαῦτα· ἐκείνος δὲ, ἀπτόητος μένων καὶ ἀκατάπληκτος, οὕτως ἰπώ· ἀνδρικώτατα διελέγετο, φάσκων πρὸς 5 αὐτούς· « Εἰ μὲν δειλίαν ἐμβαλεῖν μοι βουλομένοι, ὦ μιαιοὶ καὶ κατὰ-πυρστοὶ, ταῦτα διατείνεσθε, εἰ καὶ ἰξουσίαν εἰλήφατε παρὰ τοῦ Κυρίου μου κατ' ἐμοῦ, ὥστε τὴν ἐμὴν πρόθεσιν κωλύσαι, ἰδοὺ ἐγὼ ἔτοιμός εἰμι καὶ πρὸς πάντα κίνδυνον εὐτρεπῆς καὶ παράσκευος. Εἰ δ' οὐκ ἔλαβετε, τί διὰ κινήσεως ἀνομιεῖτε, ὦ κήκιστοι, οἱ μηδὲ κατὰ χοίρων 10 ὅλως εἰληφότες ἰξουσίαν; » Εἶτα καὶ πλέον ἢ κατὰ ἄνθρωπον εἶναι διὰ τῆς φρουρούσης χάριτος δεικνύων, ἴστατο μὲν ἀδείης, ἔφερε δὲ διὰ χειλέων τὰ τοῦ Δαβὶδ ῥήματα, λεγὼν· || « Κύριος φωτισμός μου καὶ φ.120^ο σωτήρ μου· τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω; Ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φο- 15 βηθήσεται ἡ καρδία μου » καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἄλλ' οὕτω μὲν τληπαθὼν ὁ ἀοίδιμος ἐφ' ὅλοις τρισὶν ἔτεσιν, ἐπὶ τε τῇ ἀμέτρῳ σκληραγωγίᾳ καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων πειρασμοῖς, ἔκαμνε μὲν τὸ σῶμα διαπονούμενος καὶ μογῶν ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἀγῶσιν· ὃ δὲ καὶ τοσοῦτον ἦν τετραχωμένον καὶ διαπε- 20 πονηκός, ὡς μηδὲ σκιᾶς ἀπειοικίναί. Τὸ δ' αὖ τῆς ψυχῆς παράστημα γενναίως εἶχεν ἀσὶ καὶ καρτερικῶς, καὶ οἶά τις Ὀλυμπιονίκης ἦν πρὸς τε τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πάλην. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ καιρὸς ἐκάλει εἶσαι αὐτὸν τὰς ἀοικήτους καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην μεταβῆναι ἕνεκεν τοῦ κηρύγματος καὶ τοῖς ἀγῶσι μίζοντας ἄλλους ἀγῶνας προστεθῆναι, ὅτε 25 καὶ μικρὰ τις ἦν ἡ ὀφειλὴ παραψυχῆς τῷ οὕτω διαπεπονηκότι σώματι, γόνυ κλίνας, τῇ γῆ τὸ πρόσωπον δίδωσι καὶ τὸν ἐν οὐρανοῖς κατοικοῦντα Κύριον εἰς καρδίαν λαβὼν, ἐκείνου καὶ ἰδέετο, τοῦ δυναμένου σώζειν ἐξ ἀναγκῶν τοὺς εἰς αὐτὸν ἐλπίζοντας, « Ἐπίβλεψον ἐπ' 30 » ἐμὲ, Κύριε, λέγων, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου· καὶ σπεῦσον εἰς τὴν βοήθειάν μου, ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με » ἀπὸ ὕψους, ἡ δὲ ἐπίτασις τῶν θλίψεων καὶ ἡ ἐπιφορὰ τῶν δεινῶν

3. ἐνάλλεσθαι	8-9. ἔτοιμος	9. Γραπτίον εὐπαρασκευή;
10 (καὶ κατωτέρω). διακενῆς		ἀνομιᾶτε
30. δοῦλον	31. πολεμοῦντες	19. διαπονούμενον

Ε.Υ.Δ. τ.π.κ.τ.π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

« ὑπὲρ κεφαλῆς μου. Ἴδε οὖν τὸν κόπον μου, καὶ ἐπάκουσον τοῦ
 φ.120^β » στεναγμοῦ τοῦ ἡ δούλου σου ἐπληθύνθησαν γὰρ οἱ ἐχθροὶ μου, καὶ
 » μίσος ἄδικον ἐμίσησάν με· ἐγὼ δὲ, Κύριε, ἐν σοὶ μόνῳ πέποιθα καὶ
 » σοὶ μόνῳ τὴν πᾶσάν μου τῆς σωτηρίας ἐλπίδα ἐθέμην, τῷ σώζοντι
 5 » ἀπὸ ὀλιγοψυχίας καὶ καταγιγίδος τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ ».

Καὶ ὁ μὲν ἤχητο οὕτως, καὶ θεὸν ἐξελιπάρει δοθῆναι αὐτῷ ῥώ-
 σιν ἅμα καὶ ῥώμην κατὰ τῶν πονηρῶν δαιμόνων· θεῖα δὲ τις ὄψις
 ἐπιφανέσα διαβεβαίωσεν τὸν δίκαιον ἀκουστὴν αὐτοῦ γενέσθαι τὴν δέη-
 σιν. Εἶτα καὶ ἐκεῖνα ἤκουσεν ὁ μέγας, ἃ δὴ καὶ ὁ πολύτλας Ἰωβ
 10 μετὰ τὴν πληγὴν καὶ τοὺς ἀθλοὺς ἐκείνους τοὺς πολλοὺς καὶ ἀναρι-
 θμήτους ἤκουσεν ἐκ στόματος θεοῦ· « Μὴ οἶσόν με ἄλλως σοὶ κεχρημα-
 τικέναι, ἢ ἵνα φανῆς δίκαιος· οὐδὲ γὰρ δεῖ στεφανοῦσθαι τὸν μὴ νο-
 μίμως ἀθλήσαντα· διὰ τοῦτο καὶ παρῶν μὲν οὐκ εἶων πληγῆναί σου
 τὴν ψυχὴν, ὅπερ ἦν ἐκείνοις ἢ πᾶσα σκουδῆ, τ' ἄλλα δὲ πάντα
 15 παρῆκα τούτοις ἐπάγειν σοὶ· οὐκ ἔτι οὖν ἐάσω σε ἀπαράκλητον οἷς
 διαπεπόνησαι, ἀλλὰ καὶ τὸ πεπονηκὸς ῥωσθήσεται σῶμά σου, ἔση δὲ
 τοῦ λοιποῦ φοβερὸς τούτοις καὶ ἀπρόσιτος καὶ μόνῃ τῇ ἐπιτιμῆσει
 σου κατασπώμενος καὶ παραπειμπόμενος ἔνθα καὶ βούλοιο ». Εὐθυμή-
 σας οὖν ὁ μέγας ἐπὶ τῇ θεῖᾳ τῆδε καὶ ἀγαθῇ ἐπαγγελίᾳ καὶ τῶν
 20 ἀκουσμένων πλέον ἀπὸ τρυφῆς τὸ σῶμα ῥωσθεὶς καὶ βεβαίᾳ πτερω-
 φ.121^α θείᾳ ἐλπίδι, ἤρμησεν εὐθύς πρὸς τὸ κήρυγμα, παροῤμαρτούσης αὐτῷ
 καὶ τῆς ὀδηγούσης χάριτος, μεταδιώκων ἕκτοτε παρὰ χρεῖμα τὰ πο-
 νηρὰ πνεύματα εὐθαρσῶς καὶ γενναίως, ὥσπερ τισὶ καλάμου θηρίοις
 ἐπιτιμῶν αὐτοῖς.

25 Χώρας οὖν οὐκ ὀλίγας τῶν ἐφῶν μερῶν διηπειύσας καὶ τῷ τῆς
 μετανοίας κηρύγματι τρανῶς κηρύξας καὶ λαοὺς ἀπίρους τῷ λιμένι
 τῆς σωτηρίας ἐγκαθορμίσας διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς πρὸς τὸ κρείτ-
 τον μεταβολῆς, ἐν τῇ τῆς Κρήτης νήσῳ ἔγνω δεῖν ἀποπλεῖν. Θεῖα
 γὰρ τις νεῦσις ἐκάλει πρὸς τοῦτο. Παραβαλὼν γὰρ τῇ νήσῳ, ἄρτι
 30 μὲν τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν χειρὸς ἀποσπασθείση καὶ τῇ ῥωμαϊκῇ ἐπικρα-
 τείᾳ ἐπανασωθείση ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως· ὃν ὁ λό-

3. (καὶ κατωτέρω) μίσος 4. πᾶσαν 13. παρ' ὧν πληγῆναι
 16. σῶμα 18. κατασπώμενος 23. ὥσπερ τισὶ 27. ἐγκαθορ-
 μήσας 30. ἀποσπασθείσης 31. ἐπανασωθείσης

γος φθίσας ἐδήλωσεν, αὐ καὶ μίγα τὸ κλέος ἐπὶ τε βίον σεμνότητι
 καὶ ἀρετῆς ἐπιμελείᾳ, δι' ἧς καὶ τῶν παθῶν αὐτοκράτωρ εἴπερ τις
 ἄλλος γεγένηται καὶ τῆς σωφροσύνης τὰ γέρα ἀξίως ἐκ θεοῦ ἐκομί-
 σατο· ἐτι δὲ λείψανα φερούση τῆς μιᾶρξ τῶν Ἀγαρηνῶν κακοπι-
 στίας, ἐπειδὴ οἱ ταύτης οἰκητορες, τῷ χρόνῳ καὶ τῇ μακρᾷ τῶν Σα- 5
 ρακηνῶν ξυναυλίᾳ, οἴμοι, συναπαχθέντες, τοῖς ἐκείνων ἤθεσι καὶ ὀρ-
 γίοις τοῖς μυσχροῖς καὶ βεβήλοισι ἐπειθοντο· ὡς δ' οὖν ἤρξατο ὁ μέ-
 γας βοᾶν τὸ Μετανοεῖτε κατὰ τὸ εἰωθός, ἐκείνοι, τῷ ξένῳ καὶ ἀλ-
 λοκότῳ τοῦ κηρύγματος καταθρονηθέντες καὶ τῷ θυμῷ διακαυθέντες,
 σφοδρῶς ἐπανέστησαν τῷ δικαίῳ, βουλόμενοι αὐτὸν ἀνελεῖν. Εἰς λαμ- 10
 πρὰν γὰρ αὐτοῦ ἐξῆπτε μανίαν τὸ καινὸν τοῦ || πράγματος καὶ ἀσύν-φ.121^α
 ηθες, ἅτε προκατειλημμένους ὄντας, ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσι, τῇ δεισι-
 δαίμονι πλάνῃ τῶν Σαρακηνῶν. Ἐωρακῶς οὖν ὁ μακάριος τὸ τούτων
 ἀπηνές καὶ ἀτίθασόν καὶ κατανοήσας ὡς οὐκ ἂν ποτε τῆς τούτων
 ἀντιτυπίας περιγένηται σοφῆς τινος ἄτερ ἐπινοίας, τὸν δεύτερον 15
 πλουῖν, ὡς φασιν, ἐχρήσατο, τὸν πρῶτον ἀφήμενος, καὶ κατὰ τοὺς
 σοφοὺς τῶν ἰατρῶν εὐθυβόλως ἅμα καὶ συνετῶς τὴν ἐκείνων σωτη-
 ρίαν ἐμηχανήσατο. Εἶχε γὰρ πρὸς τοῦτο καὶ Παῦλον διδάσκαλον.
 Ἐάσας τοίνυν τὸ οὕτω κηρύττειν τὴν μετάνοιαν· ἤδη γὰρ αὐτῷ καὶ
 θαφιλέστερον ἐπέλαμπεν ἢ τοῦ διορατικοῦ χαρίσματος ἐνέργεια, καὶ 20
 βαθμῶν ἤπτετο τοιούτων, καὶ ἐν τῷ φωτὶ τῆς χάριτος φῶς προσ-
 λάμβανεν, ἐνίους ἐξ αὐτῶν ἀπολαβὼν κατ' ἰδίαν, οὐς ἤδη τῶν ἄλ-
 λων διαφέροντας ἐν τε γνώσει καὶ τῇ παραδοχῇ τοῦ καλοῦ, πρῶτον
 μὲν λόγοις μελιχίοις κατεμάλασεν αὐτῶν τὸ σκληρὸν ὡς οἶόν τε τῆς
 γνώμης καὶ ἀντίτυπον, εἶτα καὶ ἠρέμα πως καθήπτετο αὐτῶν τῆς 25
 καρδίας, ἐλέγχων τὰ τούτοις ἐν κρυφῇ πεπραγμένα, οἷα πάλαι καὶ ὁ
 ἱμὸς Ἰησοῦς τὴν Σαμαρείτιδα. Καὶ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ πολλὴν τῆς
 ἀρετῆς περιουσίαν ἐντεῦθεν καταμαθόντες, εὐθείως ὁ μὲν θυμὸς ἔληγε,
 καὶ τὸ βραγδαῖον ἴστατο τῆς ὀργῆς, καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός τοὺς
 κεκακωμένους εἰς οἰκοδομὴν καταδυσώπει, καὶ τῇ ἀπλανεῖ προσετί- 30
 θεντο πίστει, τὸ μέτρον τῆς ἀπεχθείας εἰς μέτρον μετενεγκόντες || εὐ-φ.122^α
 νοίας καὶ τῆς εἰς τὸ καλὸν ἐπιδόσεως· ὁδὸς γὰρ ἡ συνήθεια ἐπὶ τὰ

2. εἴπερ   4. φερούσης   12-13. δυσιδαίμονι   14. ἀτίθασσον
 15. τινός   22. εἶδῃ   24. οἶον   25. καθ' ἤπτετο   30. ἀπλα-
 νῆ   31. ἀπεχθείας

μείζω γίνεται καὶ τελειώτερα. κατὰ τὸν φάμερον. Οὕτως ἦν ὁ μακάριος, εἰ καὶ μὴ διὰ λόγου περιουσίαν, ἀλλὰ διὰ [τὴν] τῆς ἀρετῆς, σοφὸς ἀλιεὺς καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων θηρῶν ἐπιστάμενος, λόγοις τε θείοις πάντας ἰθύνειν πρὸς ἀθανασίαν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου. Ἐκτοτε οὖν ὡς ἐκ θεοῦ πεμφθέντα ἀποστολον οἱ Κρήτες πιστεύσαντες διεφήμισαν ἀνά πᾶσαν τὴν νῆσον τὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ πάντες ἔκτοτε ἐπισικῶς αὐτῷ προσεφέροντο, καὶ ἴσα προσεῖχον θεῷ, καὶ νόμος ἦν ἐκείνοις πᾶν τὸ προσταττόμενον.

Ἄδειας οὖν τοῦ λοιποῦ λαβόμενος ὁ μακάριος καὶ τὰ εἰωθότα κη-
 10 ρύξας καὶ πάντας διδάξας καὶ φωτίσας καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ πίστιν χειραγωγήσας καὶ ἅπαν σκῶλον ἐκ μέσου θέμενος, ἐκκλησίας τε δειμάμενος ἐν ὅλῃ τῇ νήσῳ οὐκ ὀλίγας καὶ ἱερεῖς καὶ διακόνους καὶ νεωκόρους καὶ τὴν ἄλλην τάξιν πᾶσαν ἐγκαταστήσας καὶ ρυθμίσας καὶ ὡς δεῖ βιοῦν ἐπισκήψας ἐφ' ἑλοῖς τε πέντε ἔτεσι κελῶς διαθέμενος
 15 ὅσα κατ' ἔφεσιν αὐτῷ ὑπῆρχεν, ὡς μηδένα τῶν Κρητῶν καταλείψαι ἀσυντελῆ τοῦ καλοῦ, ἐξῆλθε μὲν τῆς πόλεως Γορτύνης, ἡμερῶν δὲ τριῶν ὁδὸν διανύσας, ἐσπέρας καταλαβούσης, ἐν τινι τόπῳ κατέλυσιν, ἐν ᾧ δὴ καὶ παλαιοτάτου ναοῦ ἐφαίνοντο λείψανα, ὡς ἐκ τῶν γείσων ἰδίδοτο συμβαλεῖν. Ἄσαντι τοίνυν τὴν ἐνύχιον ὁδὸν καὶ
 20 τὴν || σταυροφόρον ῥάβδον ἐπὶ γῆς πῆξαντι καὶ ὑπὸ αὐτὸν ἀνέντι· πόρρω γὰρ ἦν τῶν νυκτῶν ὁ καιρὸς· λυχνιαῖον ἰδοξεν ὄραν φῶς ἀπὸ ὠρημένον ἔμπροσθεν τῆς ῥάβδου. Καὶ δὴ ἀναστὰς καὶ τὸν ὑπνον ἀποτιναξάμενος, ὑπαρ οὐκ ὄναρ ἦν τὸ φανέν· καὶ λαμπὰς θεῖα τις, ἀλλ' οὐκ ἐνυλος ἐκ τοῦ σταυροῦ κατεφαίνετο, καὶ φῶς τῷ δικαίῳ
 25 ἐπνύγαζε δαψιλῆς, ἄχρι καὶ λυκαυγοῦς τῆς ὥρας ἰστώτι καὶ εὐχομένῳ καὶ θεῷ προσάγοντι εὐχαριστηρίους ὡδὰς τῷ οὕτω τὸ φῶς αὐτῷ ἀρρήτως αἰθρίασαντι. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὐθις οὐκ ἄθει, ὡς ἀπὸ τοῦ πράγματός ἐστι μαθεῖν, εἰς τὸν αὐτὸν κατώλισθεν ὑπνον ὁ μέγας, κόσμιόν τι γύναιον ἰδοκεῖ ὄραν, ἐπιτάττον αὐτῷ ἐγείραι τὸν πε-
 30 πτωκότα ναόν, καθῶς, φησί, δέδοκται τῷ τῶν ἀπάντων δισπότῃ. Τοῦ δὲ πυνθανομένου καὶ τίς εἶπεν ἢ ταῦτά μοι κατ' ἐξουσίαν ἐπιτάττουσα, ἐκείνη, Φωτεινὴ, ἔφησεν, εἰμὶ ἢ μάρτυς καὶ δούλη Χριστοῦ·

4 (καὶ 5). ἐνδιδακτῆς 6. διεφήμισαν 7. ἴσα 15. καταλαβούσι 16. γορτύνης 19. γείσων ἐνύχιον 23. τίς 28. πρᾶγματος ἐστὶ 31. ταῦτα

E.γ.Δ τῆς Π.Π.
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2009